

53. Torstaina 2 päivänä toukokuuta 1996

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi teletoimintalain muuttamisesta 1307

Hallituksen esitys 180/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 2/1996 vp

2) Hallituksen esitys sähköturvallisuuslaiksi

Hallituksen esitys 4/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 3/1996 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi merimieslain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys 199/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 1/1996 vp

4) Hallituksen esitys laiksi vuosilomalain muuttamisesta

Hallituksen esitys 14/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 2/1996 vp

Toinen käsittely

5) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinolain 27 §:n, porotalouslain 41 a §:n ja luontaiselinkeinolain 46 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 27/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 4/1996 vp

6) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n muuttamisesta 1308

Hallituksen esitys 28/1996 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 6/1996 vp

7) Hallituksen esitys laiksi työsopimuslain 24 ja 54 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 24/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 3/1996 vp

Lähetekeskustelu

8) Hallituksen esitys laeiksi Kuntien ta-
kauskeskuksesta sekä kunnallisten viran-
haltijain ja työntekijäin eläkelain 1 §:n ja
rahoitustarkastuslain 2 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 30/1996 vp

9) Hallituksen esitys laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta 1315

Hallituksen esitys 33/1996 vp

10) Hallituksen esitys työaikalain ja laiksi kotitaloustyöntekijän työsuhteesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 34/1996 vp

11) Hallituksen esitys laiksi yhteistoi-
minnasta yrityksissä annetun lain muutta-
misesta

Hallituksen esitys 35/1996 vp

12) Hallituksen esitys laeiksi Helsingin kauppakorkeakoulusta ja Svenska handelshögskolan -nimisestä korkeakoulusta annettujen lakien muuttamisesta 1341

Hallituksen esitys 36/1996 vp

13) Hallituksen esitys laiksi läänin-oikeuslain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 37/1996 vp

14) Hallituksen esitys luottolaitoksia koskevan lainsäädännön muuttamisesta 1343

Hallituksen esitys 38/1996 vp

15) Hallituksen esitys laiksi arvonnävelain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 39/1996 vp

16) Hallituksen esitys laeiksi eräiden työsuojelua koskevien lakien ja säännösten kumoamisesta ja muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 40/1996 vp

17) Hallituksen esitys laiksi nuorista työntekijöistä annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 41/1996 vp

18) Hallituksen esitys laiksi Valkmusan kansallispuistosta ”

Hallituksen esitys 42/1996 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Backman, Brax, Bremer, Halonen, Hassi, Isohookana-Asunmaa, Joenpalo, Kantalainen, Karhunen, Kempainen, Korkea-Asunmaa, Laitinen, Lax, Lehtosaari, Partanen, Pykäläinen, Saario, Taina ja Tarkka.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Kempainen, Korkea-Asunmaa, Taina, Isohookana-Asunmaa ja Laitinen.

Ilmoitussasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä yksityisasioiden vuoksi edustajat Aaltonen, Brax, Hassi, Joenpalo, Kantalainen, Karhunen, Lax, Partanen, Taina ja Tarkka sekä

tästä ja huomisenä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Backman, Halonen ja Pykäläinen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Bremer, Lehtosaari ja Rauramo.

Uusi edustaja

Puhemies: Ilmoitetaan, että Tammissaaresta oleva työeläketarkastaja Lauri Metsämäki, joka varamiehenä Uudenmaan läänin vaalipiiristä tulee eduskunnan jäseneksi Suomen Pankin johtokunnan jäsenen virkaan nimitetyn ja sen vuoksi eduskunnan jäsenyydestä 1 päivästä toukokuuta 1996 lukien vapautuksen saaneen ed. Louekosken sijaan, on tänään esittänyt puhemiehelle 30 päivänä huhtikuuta 1996 asianmukaisesti tarkastetun ja hyväksytyt edustajanvaltakirjansa ja on siten oikeutettu ryhtymään edustajan-tointaan hoitamaan.

Ed. Metsämäki merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ryhäsen eduskuntaryhmä

Puhemies: Ilmoitetaan, että ed. Ryhänen on 29 päivänä huhtikuuta 1996 päivätyllä kirjeellä ilmoittanut eduskunnan puhemiehelle eronneensa Suomen kristillisen liiton eduskuntaryhmästä ja liittyneensä mainittuna päivänä Keskuksen eduskuntaryhmään.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 25 päivänä huhtikuuta 1996 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 22—25.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle asioiden n:ot U 22 ja 23 osalta sivistysvaliokunnan, asian n:o U 24 osalta ta-

lousvaliokunnan ja asian n:o U 25 osalta lakiva-
liokunnan sekä maa- ja metsätalousvaliokunnan
on annettava lausunto.

Kirjalliset kysymykset

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskunnal-
le ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet
vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 98, 101,
139, 167, 179, 184, 186, 192, 196, 198, 200, 202—
207, 209, 211, 213, 215, 216, 220, 225, 228, 239,
240 ja 242. Nämä kysymykset vastauksineen on
nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi teletoimintalain muut- tamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 180/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 2/1996 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty
lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan
päättäneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys sähköturvallisuuslaiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 4/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 3/1996 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty
lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan
päättäneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laeiksi merimieslain ja eräi- den siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 199/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 1/1996 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt
lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan
päättäneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi vuosilomalain muutta- misesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 14/1996 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 2/1996 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty
lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan
päättäneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinolain 27 §:n, porotalouslain 41 a §:n ja luontaiselinkei- nolain 46 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 27/1996 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 4/
1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja
metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 4. Ensini-
sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryh-
dytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsit-
telyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 27 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, toisen lakiehdotuksen 41 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 46 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 28/1996 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 6/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 6. Ensinnä sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 5 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi työsopimuslain 24 ja 54 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 24/1996 vp

Työasiainvaltiokunnan mietintö 3/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on työasiainvaltiokunnan mietintö n:o 3. Ensinnä sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 24 ja 54 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi Kuntien takauskeskuksesta sekä kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 1 §:n ja rahoitustarkastuslain 2 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 30/1996 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

E d. A u r a : Arvoisa puhemies! On hankalaa, että kuntien takausasiassa on valittu tieksi uuden julkisoikeudellisen yhteisön muodostaminen. Kunnallinen itsehallinto on pyhä asia, mutta se on meillä hallitusmuodossa ehkä hieman huonosti suojattu. Mutta jos jokin asia on ollut kuntien omassa harkinnassa, se on niiden rahoituksen järjestäminen.

Nyt hallitus on valinnut sellaisen tien, että lainsäädännöllä halutaan järjestää kuntien rahoitusasioita eli ollaan perustamassa Takauskeskusta. On hyvä, että puhemiesneuvosto esittää, että asiasta tullaan pyytämään perustuslakivaliokunnan lausunto, koska muodollisesti Takauskeskuksesta on tehty vapaaehtoinen, koska kunnilla on lain tultua hyväksytyksi ja vahvistetuksi mahdollisuus irtisanoutua siitä. Mutta tämä vapaaehtoisuus on hyvin muodollista, koska se on negatiivi-ilmoituksen varassa, ja jos kunta ei päästä vapautua, se on tästä ikuisuuteen sidottu Kuntien takauskeskukseen. Tosiasiassa tämä kuitenkin lähentelee pakollista järjestelyä.

On myös ongelmallista kilpailuoikeudellisesta näkökulmasta ja kilpailun näkökulmasta, että tietyt rahoituslaitokset kuntien rahoittajina asetetaan toisia rahoituslaitoksia parempaan asemaan, koska sillä lailla tässä juuri tehdään. Näennäisesti voi näyttää siltä, että kunnat saavat siitä etua. Tosiasiallisesti kilpailu toimii sillä lailla, että usein se hinnoitellaan rahan hintaan mukaan.

On hyvä, että tämä tulee myös talousvaliokunnan käsittelyyn, koska sille kuuluu meidän rahoitustemme käsittely ja valvonta, ja toivon, että talousvaliokunta kiinnittää tähän huomiota, että

esityksellä ilmeisesti tehdään kuntien rahoituksen kannalta epäneutraali järjestelmä, jossa eräät rahoittajat ovat etuoikeutetussa asemassa muihin rahoittajiin nähden.

Ongelmallisin asia on kuitenkin riskienhallinnan kannalta. Meillä tuntuu olevan tässä maassa sellainen käsitys, että riskit vähenevät, kun niitä keskitetään ja luodaan yhteisvastuuta. Tämäntapaisia tavoitteita on liikkeellä muuallakin hallituksen piirissä. Muun muassa pakollisten vakuutusten yhteydessä ollaan luomassa yhteisvastuujärjestelmää tapaturmavakuutusyhtiöille. Tosi asia on, että riskit eivät vähene niitä keskittämällä, luomalla yhteisvastuuta, vaan riskit sillä lailla kasvavat. Näennäisesti saattaa näyttää siltä, että riskit vähenevät, mutta tällaisen, sanoisinko, suuren järjestelmäriskin mahdollisuus kasvaa, jolloin joissakin poikkeuksellisissa olosuhteissa kaikki asiat menevät väärällä tavalla ja tapahtuu meille säästöpankeista ja osin liikepankkien vakuusrahoistakin tuttu kriisi, jossa riskit, joista kuviteltiin, että niitä ei koskaan ole, sitten toteutuvat tällaisena isona riskinä.

On myös ongelmallista, että kuntien omaksi, sanoisin, riskiksi jää piilevä vastuu, koska lain mukaan kunnat väkimääränsä suhteessa vastaavat Takuukeskuksen vastuista. Epäilen, että meidän kuntamme eivät omissa tilinpäätöksissään ja muissa tuo esille, että niillä on tällainen vastuu.

Itse toivoisin, että esitystä käsiteltäessä tehtäisiin vähintään se, että tästä tehtäisiin aidosti vapaaehtoinen. Suomen Kuntaliittohan on ilmoittanut varatoimitusjohtajansa suulla, että se suosittelee, että jokainen kunta tekisi aktiivisesti päätöksen siitä, että se ei päästä irtisanoutua tästä. Minusta aivan yhtä hyvin laki voitaisiin muuttaa niin, että kunnat ovat tässä mukana niin päättäessään. Vielä parempi olisi tietenkin, että Kuntien takauskeskus perustettaisiin osakeyhtiöksi. Kunnat panisivat sinne sen osakepääoman, joka sinne tarvitaan, ja sillä lailla todella aidon vapaaehtoisesti päättäisivät emmekä me lainsäätäjinä joutuisi ottamaan vastuuta kuntien rahoituksen järjestämisestä.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En nyt oikein ymmärrä, kun ed. Aura totesi, että Takauskeskukseen liittyminen olisi pakollista. 2 §:n mukaanhan riittää pelkkä ilmoitus kunnilta, kun ne tekevät valtuustoissaan päätöksen, että eivät liity. Asia on sitä myöten selvä. Kahden kuukauden aika on ehkä liian lyhyt. Saattaa olla parempi, että päätämme sen olevan kolme neljä kuukautta ottaen huomioon,

että jos se tulee ennen kesälomia, niin kunnat useasti eivät edes kokoonnu heinäkuussa.

Ed. M. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämäntapainen järjestely on käytössä useassa Euroopan unionin maassa. Minusta ed. Matti Aura turhaan epäilee sitä, etteikö kysymyksessä olisi vapaaehtoinen järjestely. Kyllä se on vapaaehtoinen järjestely. On vain suositeltu Kuntaliiton taholta, että kunnat liittyisivät siihen. Uskon, että on myöskin kuntien edun mukaista, että ne liittyisivät.

Mitä tulee riskittömyyteen, niin kyllähän kunnat käytännössä ovat olleet hyvin riskittömiä luoton ottajia. Suomalaiset kunnat kuuluvat kaikkein korkeimpaan kategoriaan tässä suhteessa. Minusta nämä pelot, joita ed. Aura esittää, ovat nyt kyllä hätävarjelun liioittelua.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Totean myös ed. Auran puheenvuoron johdosta, että olen eri mieltä siitä, kun hän tuntuu maalaavan riskejä kovin voimakkaasti seinille.

Ensinnäkin on syytä todeta, että jo kunnallinen päätöksentekojärjestelmä sinänsä hyvin pitkälle takaa sen, että hallitsemattomia riskejä ei synny, ja toisaalta myös kunnallinen verotusosakekus varmistaa sen, että vastuista pystytään selviytymään. Kysymys on yksinkertaisesti vain rahan hinnasta, siitä että kunnat eivät maksa tarpeettoman korkeaa provisiota rahasta. Tietysti on kuntien kannalta edullisinta hoitaa se yhdessä, koska yksittäisen kunnan reittaus on erittäin kallista kansainvälisillä markkinoilla ja tällä järjestelmällä päästään siihen, että kuntien luottokelpoisuus on sama kuin valtiolla. Se tietää tietysti sitä, että kunnat saavat lainansa suhteellisen halvalla marginaalilla. Tämän vuoksi mielestäni tämä on erittäin hyvä esitys.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Toisin kuin ed. Aura ajattelee, mielestäni tämä hallituksen esitys on hyvä. Laissa Kuntien takauskeskuksesta on tarkoituksena kuntasektorin oman varainhankinnan turvaaminen ja kehittäminen. Takauskeskus takaa kuntien omien luottolaitosten kuntarahoituksen ja kuntien asuntoluoton varainhankinnan. Tähän saakka kuntarahoituksen varainhankinnan on taannut Kuntien eläkevakuutus. Asuntoluoton varainhankinta on tapahtunut ilman vakuutta, mutta kaikilla sen myöntämällä antolainoilla on ollut valtion tai kuntien takaus.

Takauskeskuksen jäseninä olisivat Suomen kunnat. Keskitetyn ratkaisun perusajatuksena on kuntien oman korkean luottokelpoisuuden hyödyntäminen kuntasektorin yhteisessä varainhankinnassa niin, että kunnilla olisi tulevaisuudessaakin mahdollisuus hankkia rahoituksensa edullisesti. Samalla selkeytetään kuntien yhteisen varainhankinnan takausjärjestelyjä.

Julkisuudessa väitettyä uutta pankkia ei olla valmistelemassa. Pankkien ja kuntien omien luottolaitosten vertailu ei myöskään ole relevanttia niiden erilaisesta asiakaskunnasta lähtevän toimintatavan vuoksi. Sijoittajien eli rahoittajien näkökulmasta on suotavaa, että kuntien omilla luottolaitoksilla on yhteinen takaaja. Takauskeskuksen perustaminen varmistaa luottoluokituksen säilymisen korkeana ja sitä kautta kuntien edullisen varainhankinnan niin kotimaassa kuin ulkomaillakin.

Kuntarahoituksen ja asuntoluoton mukaan-tulolla rahoitusmarkkinoille oli aikanaan ja on edelleen tervehdyttävä vaikutus lainojen hinnoitteluun. Marginaalit tulivat näiden laitosten myötä selvästi alaspäin. Nyt, kun suomalaisten pankkien kenttä on supistunut ja keskittynyt, tarve hintakilpailulle on entistäkin suurempi. Kuntien takauskeskus varmistaa osaltaan kilpailun jatkumisen.

Takauskeskuksen säätäminen lailla on perusteltua siitäkin syystä, että kun kuntien perustehävät on eduskunnan säätämiä, niin takauskeskus edistää osaltaan sitä, että nämä palvelut voidaan hoitaa taloudellisesti ja turvautusti. Järjestely selkeyttää myös valtion ja kuntien tehtävänjakoa ja lisää kuntien omaa vastuuta taloudestaan. Uudistus selkeyttää nykytilannetta erityisesti siten, ettei kuntasektorin rahoitusjärjestelmä olisi enää sidoksissa kuntasektorin eläkejärjestelmään ja siihen liittyvään sijoitustoimintaan.

Takauskeskuksen perustamiseen ei tarvitse irrottaa uusia pääomia. Järjestelmä toimisi hyvin pitkälle olemassa olevilla resursseilla, ja näin Takauskeskuksen maksuvalmius turvattaisiin rahastoilla sekä riittävällä valmiusluottojärjestelyillä. Tämä on hyvin tärkeä seikka, kun kunnat päättävät järjestelmään mukaan lähtemisestä. Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa kunnissa voisi olla hyvinkin tiukkaa löytää irrotettavaa rahaa pääomasijoitukseen.

Mikäli Takauskeskuksen omat varat eivät riittäisi kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja, vastaavat kunnat niiden rahoituksesta asukasluojensa mukaisessa suhteessa kuten ed. Aura totesi. Tällainen tilanne, joka olisi pitkälle teoreet-

tinen, voisi syntyä vain kunnan lyhytaikaisen likvideettiongelman tai maksuja välittävien pankkien maksujärjestelmässä ilmenneiden häiriöiden vuoksi. Menetyksiä jäsenkunnille ei kuitenkaan pääsisi muodostumaan, koska niille palautettaisiin aina korkoineen se maksuosuus, jonka ne olisivat häiriön aiheuttaneen kunnan puolesta suorittaneet.

Näin jokainen kunta kantaa siten viime kädessä vastuun omasta taloudestaan ja toiminnastaan. Maksuhäiriön ja sitä kautta kuntien yhteisen maksuvelvoitteen syntyminen on äärimmäisen epätodennäköistä. Järjestelmä kuitenkin takaa jokaisen kunnan vastuun omasta taloudestaan. Lex-Karkkiloita ei enää tarvitse eduskunnan säätää.

Ed. Aura kiinnitti puheenvuorossaan huomiota vastuukysymykseen. Vastuusuhteisiin Takauskeskus ei käytännössä tuo merkittäviä muutoksia, koska kunnat jo nyt ovat välillisesti yhteisvastuussa keskitetystä varainhankinnasta Kuntien eläkevakuutuksen kautta. Lakisääteinen jäsenyys kunnilla on jo nykyisinkin myös esimerkiksi Kunnallisessa työmarkkinalaitoksessa, maakuntien liitoissa ja sairaanhoitopiireissä. Yhteisvastuullinen malli olisi kuntien kannalta nykyistä parempi myös siinä mielessä, että ne saisivat äänensä kuuluviin tämänhetkistä paremmin päätöksiä tehtäessä.

Takauskeskuksen synnyttyä kunnat voivat edelleen vapaasti ottaa lainaa kuntien omien luottolaitosten lisäksi mistä tahansa muista rahoituslähteistä. Erityisen hyvänä menettelytapana hallituksen esityksessä voidaan pitää sitä, että jokainen kunnan- ja kaupunginvaltuusto päättää jäsenyyksymyksestä. Suomen Kuntaliitto on jo suositellut kaikille jäsenkunnilleen paitsi Takauskeskuksen jäsenyyttä myös sitä, että asia käsitellään jokaisessa kaupungin- ja kunnanvaltuustossa kaupungin- ja kunnanhallituksen valmistelun pohjalta.

Arvoisa puhemies! Kuntien takauskeskuksen syntyminen on hyvän luottoluokituksen ja rahan edullisuuden kannalta toivottavaa. Vastaavat järjestelyt Euroopan unionin jäsenmaista ovat sen jo osoittaneet vuosikymmenten takaa, kuten ed. Pohjola totesi. Kuntien lisäksi Takauskeskuksen syntyminen on myös valtion ja viime kädessä veronmaksajien edun mukaista.

Edustajat Kempainen ja Korkea-aho merkitään läsnä oleviksi.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä asiaa tietysti voidaan tarkastella monesta lähtökohdasta. Itse kyllä näen, että tässä taas synnytetään yksi byrokraattinen virasto, uusi julkisoikeudellinen laitos lisää, jonne tarvitaan tietenkin muutama virkamies, ja tästä tulee lisäkuluja. Kuka nämä maksaa? Veronmaksajat.

Itse asiassa minusta tällaiset ratkaisuvaihtoehdot, joissa hyviä asioita pyritään edistämään sillä vanhalla perinteisellä tavalla, että perustetaan uusi byrokraattinen laitos tai virasto, ovat kyllä vähintään vanhentuneita. Vaikka kiistatta varmasti jonkun ahtaan kunnallistaloudellisen näkökulman perusteella tähän on edellytyksiä, niin koko yhteiskunnan kannalta tuskin tässä kovin hyvästä hankkeesta on kysymys. Minusta ed. Aura erinomaisesti valotti huonompiakin puolia.

Sinänsä voisi myös kysyä, onko yhteiskunnan intressin mukaista ensinkään edistää sitä, että sen paremmin valtio kuin kunta ottaa velkaa. Minusta yhä enemmän verot pitäisi rahoittaa välittömästi veroilla.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Sinänsä olisi tarkoituksenmukaista, että tällainen Kuntien takauskeskus perustettaisiin ilman lainsäädäntöä kuntien itsensä toimesta, mutta pitkällisten keskustelujen jälkeen tähän lopputulokseen on tultu. Täytyy ihmetellä sitä, että Kuntaliitto aikoo ajoi järjestelmää, jossa kunnilla olisi ollut pakkojäsenyys tällaiseen takauskeskukseen. Kun ottaa huomioon, että Kuntaliitto yleensä on pyrkinyt puolustamaan kuntien itsehallintoa, aika vaikea Kuntaliiton alkuperäistä lähtökohdasta oli ymmärtää.

Myös täytyy todeta se, että olisi luullut, että laman opetuksesta olisi jotakin otettu itselle. Nimittäin takaus tarkoittaa sitä, että joka ottaa taatakseen, ottaa myös todella vastatakseen. Täytyy sanoa, että aika vaikeata olisi ollut pakottaa mitään kuntaa vastuuseen toisten kuntien velvoitteista ilman kunnan omaa tahtoa. Voi sanoa, että kokoomus voi olla tyytyväinen, että on päädytty sellaiseen lopputulokseen, missä pyrkimys pakkojäsenyyteen on kyetty poistamaan.

Mitä tulee järjestelmään, että pitää ilmoittaa, että ei liity, niin tietysti tyylikkäämpää olisi se, että kunta ilmoittaisi haluavansa liittyä. Mutta näillä lopputuloksen kannalta ei ole olennaista merkitystä, joten tällainen järjestelmä sinänsä voidaan hyväksyä, joskin haluan kiinnittää huomiota siihen, että kahden kuukauden ilmoitta-

misaika on varsin lyhyt ja sitä tulee varmasti valiokunnassa vielä pohtia.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin, että pakkojäsenyysajatus on lähtenyt siltä pohjalta, että nykyisessäkin järjestelmässä Kuntien asuntorahoituksesta kunnille myönnettävät luotot ovat kuntien pakkojäsenyyden kautta Kuntien eläkevakuutuksessa yhteisellä vastuulla eikä näin ollen tilanne siitä tähän päivään verrattuna muuttuisi.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasille toteaisin, että tässä on siis kunnilla kaksi kuukautta aikaa lain voimaantulosta ilmoittaa, että eivät liity, mutta niin kuin ed. Aura totesi, tässä ei edellytetä aktiivista päätöstä siitä, että liittyisi. Tätä kautta tullaan siihen, että jos kahden kuukauden aikana ei ilmoita — kunta ei tee päätöstä, että jää pois — sen jälkeen jäsenyys on pakkojäsenyyttä. Eli pois sen jälkeen ei enää pääse esityksen mukaan. Luonnollisesti tällainen vastuu on oltava; jos kaikki kunnat lähtisivätkin pois, jäisi tyhjän päälle koko järjestelmä ja sillä olisi ehkä vastuita olemassa. Tätä kautta on pakko näin menetellä. Mutta pakkojäsenyyteen tässä tietyllä tavalla ajaututaan.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse olin hyvin kriittinen siinä vaiheessa, kun lakia valmisteltiin. Ed. Manninen sanoi, että olisi parempi ollut pakkojäsenyys. Mielestäni on kuitenkin parempi menetellä näin, että kunnat voivat itse päättää, ovatko mukana vai eivät. Mikäli kentältä tullut tieto pitää paikkansa, miltei kaikki kunnat ovat valmiit osallistumaan tähän.

Aika, mikä siinä on määritelty, kaksi kuukautta, on myös minun mielestäni liian lyhyt, kun kesälomakin on edessä. Kunnanhallitukset ja nimenomaan kunnanvaltuustot eivät pysty tekemään näin lyhyellä ajalla ratkaisua.

Ed. Taina merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A u r a : Arvoisa puhemies! Myös täällä ne kuntien edustajat tai kansanedustajat, jotka ovat kunnallisissa luottamustoimissa, korostavat tämän edullisuutta. Jos tämä on kerran niin edullinen, miksi ei luoteta siihen, että kunnat itse tekevät päätöksen siitä, että liittyvät tähän? Pa-

kollisuuteen kuuluu myös se sudenkuoppa tässä laissa, että sieltä ei pääse koskaan irti. Eli se on sillä lailla sen jälkeen lopullinen, peruuttamaton päätös.

On myös sanottu, että tämä takaa edullisimman luotonsaannin. Tekeehän se sen, koska markkinat mittaavat riskin. Riski on kunnilla, ja sen takia luottoa saadaan. Totta kai aina kaikessa sanotaan, että ei ole ongelmaa. Niin me luulimme, että säästöpankeissakaan ei ole ongelmaa. Toki me toivomme, että ei tule ongelmaa. Kyllä se ongelma jonain päivänä saattaa tulla vastaan.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Jos ja kun lakiesitystä kritisoi, niin varmasti taustalla on huoli siitä, että saattaa tulla sellainen kilpailutilanne olemassa oleville pankeille, että ne jollakin tavalla eivät tässä pärjäisi. Sellainen huoli voi tietysti olla aiheellinen. Kun tiedetään, miten pankit tähän tilanteeseen ovat joutuneet, minusta on erittäin oikein, että me tällä päätöksellä tavallaan sinetöimme sen, että kuntataloudesta ei tehdä pankkikriisin maksajaa, ei edes heikommista kunnista, vaan kuntakenttä, kuntatalous, voi toimia yhtenäisenä.

Kuntatalous on sittenkin pärjännyt lama-aikana hyvin. Keinot ovat olleet kyllä joskus aika tylyjä. Heikoimmat kuntien työntekijöistä ovat saaneet lähteä, eikä uusia ole palkattu eikä ole investoitu jne. Joka tapauksessa kuntatalous on pystynyt mukautumaan lamatilanteeseen, ja on aivan oikein, että kuntatalous pystyy tämän lainmuutoksen myötä itsenäisesti esiintymään rahoitusmarkkinoilla ja käyttämään niitä hyötyjä, joita kuntataloudessa on saatu.

Tietysti yksi riski on se, että valtio toimenpiteillään tulee entistä tiukemmin käymään kuntien kimppuun ja kuntarahoituksen edullisuus saattaa tietysti heikentyä sitä kautta. Kunnat ovat olleet valmiimpia tekemään vaikeita päätöksiä lamatilanteessa kuin valtio. Ne eivät ole kaikki, niin kuin totesin, olleet kovin kauniita nuorten työntekijöiden ja muidenkaan kannalta, mutta sillä tavalla talous on saatu kuntoon.

Itse asiassa eihän tämä — useassa puheenvuorossa se jo on täällä todettu — muutos ole hirmuisen iso. Tässähän tapahtuu niin, että Kuntien eläkevakuutuksesta takaus siirretään erilliselle yhtiölle. Käytännössä ei tapahdu muuta rahoitustilanteen kannalta. Tarvehan tulee siitä, että Kuntien eläkevakuutuksen, jotta se taas pystyisi toimimaan itsenäisenä eläkeyhtiönä, rahastoituja eläkevaroja pitää ryhtyä hoi-

tamaan sillä tavalla, että kuntakentän eläkevastuut pystytään hoitamaan. Sanoisin, että se on muuttaman vuoden aikana osoittanut menestystä siihen suuntaan esimerkiksi eläkevarojen sijoitusstrategioilla ja muilla. Se on tekemässä sellaisen toimintapolitiikan, jolla se pystyy näitä vastuuta kantamaan.

Tässä yhteydessä olisi hyvä todeta, että sellaiset kaavailut, että Kuntien eläkevakuutus jotenkin lopetettaisiin tai siirrettäisiin muihin työeläkevakuutuksiin, esimerkiksi työeläkeyhtiöihin, tai jotenkin muuten kytkettäisiin valtiovalan holhoukseen, ovat tästä lähtökohdasta väärä. Tämä päätös tavallaan antaa itsenäisyyttä myös Kuntien eläkevakuutukselle toimia itsenäisenä laitoksena, jopa ehkä myöhemmin harjoittaa omaa kuntien eläkepolitiikkaa oman päätöksentekonsa pohjalta. Kaiken kaikkiaan tämä asia on nähtävä kuntatalouden kentän selvittämisenä.

Sitten on kysymys tai epäily siitä, pystyykö Kuntarahoitus tarjoamaan edullista rahaa kunnille. Näyttää siltä, että pystyy paljon pankkeja edullisemmin. Siitähan se pelkotila tuleekin, kun Takauskeskus tulee normaalipankeille sen verran kovemmaksi kilpailijaksi, että kuntakentästä ei tule pankkikriisin jälkilaskujen maksajaa. Se tietysti voi osaltaan olla hidastamassa toipumista pankeissa, mutta ei se kunnallispolitiikan vika ole eikä kuntien tehtävä tätä asiaa hoitaa.

Sitten tulen tähän, onko ratkaisu edullinen vai ei. Luulen, että pakkojäsenyyskysymys on juuri nähtävä siltä kannalta, kuin täällä jo todettiin, että Kuntien eläkevakuutuksessa oltiin pakkojäseninä ja takaus vain Kuntien eläkevakuutuksesta siirretään erilliseksi. Ratkaisun toivoisi olevan ainakin suurten toimijoiden osalta suunnilleen samanlainen, niin että kuntakentässä käyttäydyttäisiin yhtenäisesti ja voitaisiin edullisuus sitä kautta saavuttaa. Luultavasti näin tulee käymäänkin, koska näköalat edullisesta rahoituksesta tätä kautta tulevat toteutumaan hyvin.

Toivottavasti jäsenyysasiassa, vaikka se onkin ehkä tällä tavalla siististi hoidettu ja vaikka olisikin mahdollisesti jatkoaikaa liittymiselle, kunnanvaltuustoissa voitaisiin tehdä päätöksiä tietäen, mistä tässä on kysymys, eikä esimerkiksi sillä tavalla, että pankkipuolueet valtuustoissa ovat juntaamassa jotakin toista mallia tai julkisessa keskustelussa joku toinen näkökohta saa tässä vallan. Toivon, että tämä tulisi aidosti olemaan kuntien yhteinen laitos, jossa olisi mahdollisimman suuri osa kunnista hyötymässä yhteisestä vahvistuvasta kuntataloudesta.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Olen aina vastustanut kuntien yhteistä luottolaitosta, Kuntarahoitus Oy:tä, johon tämäkin asia liittyy. Kun kunta pyrkii kovin paljon toimimaan pankkina, saattaa se aiheuttaa rahan hinnan nousun niiden lainojen osalta, jotka kunnat joutuvat ottamaan pankeista. Pankit ovat kuitenkin pääasiassa kuntien rahoittajia. Kysyisin: Miksi kunnat pystyisivät paremmin hoitamaan pankkiasioita kuin pankkien ammattilaiset?

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Todella kunnat ovat perustamassa uutta kunnallispankkia, ja sitä ei tässä valtiossa tarvita. Pankkeja meillä on aivan riittävästi ja pankeista on kansalaisilla, ennen kaikkea veronmaksajilla, erittäin huonoja kokemuksia esimerkiksi Skopin suhteen.

Jos ajatellaan Kuntien eläkevakuutusrahastoa tällä hetkellä, ed. Kemppaiselle huomauttaisin, että siellä tietojeni mukaan tällä hetkellä on 3,8 miljardin vaje, joka pakottaa perustamaan tämän Kuntien takauskeskuksen. Oikein hyvin kun te, ystävät, paneudutte asiaan, tällaista Kuntien takauskeskusta Suomen kunnat eivät missään nimessä tarvitse, koska pankit antavat kunnille — koska kunnilla on verotusoikeus — 0,5 prosentin provikalla takauksen ja lainan korko tänä päivänä on erittäin kilpailukykyinen. Uskon, että vanhat pankit pystyvät paremmin kilpailemaan kuin uusi Takauskeskus asiakkaita tällä hetkellä.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuntien takauskeskuksen rahoituspuolelle on kirjattu tässä esityksessä myös johdannaiset ja valuuttakauppa. Eikö ole kuitenkin niin lähellä historia, varsinkin johdannaisten, joka on tuhonnut jopa rahoituslaitoksia. Tässä kunnallisessa järjestelmässä, jossa veronmaksajat loppukädessä ovat kuitenkin vastuullisia, lie-nekö tämä oikein harkittu?

Ed. Manninen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Myllyniemi kysyi, miten kunnat voivat halvemmalla saada rahaa, siihen on kaksi syytä. Ensimmäinen on se, että tätä kautta niiden kansainvälinen reittaus elikkä luokitus, luotettavuus, on korkeampi kuin pankeilla. Toinen on se, että nämä luotot ovat riskittömiä, kun pankeilla on sen sijaan suuret luotto-tappiot. Se aiheuttaa sen, että rahaa saadaan huomattavasti edullisemmin.

Mitä tulee Kuntien eläkevakuutukseen, josta

ed. Kuosmanen puhui, tietysti voidaan monella tavalla vastata, mutta jos lasketaan ns. eläkevas-tuu Kuntien eläkevakuutuksella, siltä osinhan vajetta on pitkälti yli 200 miljardia. Tässä on kysymys siitä, että siellä oleva eläkerahasto, joka tällä hetkellä on muistaakseni noin vajaat 30 miljardia markkaa, joudutaan käyttämään eläkeiden maksuun siinä vaiheessa, kun suuret ikäluokat siirtyvät eläkkeelle, eikä näin ollen ole niitä varoja, joilla voitaisiin takaus hoitaa. Tä-hän perustuen on tarkoituksenmukaista perus-taa erillinen Takauskeskus, jolloin Kuntien eläkevakuutuksen rahastoimat varat voidaan aika-naan käyttää eläkemaksuun sillä perusteella, kuin ne on kerättykin, ja sitä tarkoitusta varten.

Ed. Karjula: Arvoisa puhemies! Mielestäni tätä asiaa käsiteltäessä on erittäin tärkeää nähdä kuntatalouksien ja valtiontalouden yhteys. Toivon, että käsittelyssä pysähdytään sellaiseen perusteellisuuteen, jossa myös otetaan huomioon se, että ongelmia ei välttämättä ratkaista uusia organisaatioita perustamalla.

Viime kädessä on kysymys kuitenkin siitä, miten me suomalaisina vastaamme niistä talou-den haasteista, jotka ovat edessä. Minusta on erittäin tärkeää, että me vastuullisesti näemme myös, mitkä haasteet ja ongelmat ovat kaiken kaikkiaan suomalaisella pankkijärjestelmällä. Siinä mielessä näennäisen kilpailun rakentami-nen ei saa olla missään nimessä itseisarvo.

Ed. Isohookana-Asunmaa merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Tämän lain valmistelu on ollut aika pitkään esillä, ja se on nyt sitten Kuntaliiton, melkein pä sanoisin, painostuksesta hallituksessa mennyt läpi ja tuotu tänne.

Voi todella yhtyä siihen pohdintaan, onko ajankohta järjestelmän luomiselle paras mahdol-linen. Suomalaiset pankit elävät yhä vaikeuksis-sa edellisen laman jäljiltä, ja luottolaman uhka on päällä koko ajan.

Itse järjestelmä, Kuntien takauskeskuksen perustaminen, on pitkän tähtäyksen hanke, mutta tällä hetkellä tämä luo helposti lisää ongelmia sillä tavalla, että kunnat kyllä saavat, se on var-masti tosiasia, edullisemmin lainaa tämän jär-jestelmän kautta, mutta siitä kärsivät muut raha-laitokset, ja sitten valtio verovaroista tai velkava-

roistaan tukee entistä enemmän pankkeja, jotka laskun maksavat. Eli näennäinen hyöty tässä saattaa olla se tosiasiallinen, mikä järjestelmästä syntyy.

Voisi olla viisasta, että koko esitystä vielä pohdittaisiin ja sen voimaantuloa lykättäisiin muutamalla ajalla, ehkä vuodella tai kahdella, kun nähtäisiin, mihin rahamarkkinat maassa kehittyvät.

Kahden kuukauden aika, josta jo puhuttiin kuntien päätöksenteon osalta, on todella lyhyt, kun ajatellaan, että on tehtävä lopullinen päätös. Esityksen mukaan ei voi enää tulla myöhemmin mukaan eikä voi erota. Pitäisi olla mahdollisuus harkita ainakin vähän pitempään, ettei tarvitsisi kunnissa tehdä paniikissa kunnallisvaalien alla ehkä keskellä kesää lopullista päätöstä.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Mielestäni niihin ajatuksiin on syytä yhtyä, jotka painottavat yhden budjetin todellisuutta eli sitä, että kuntien budjetit ja valtion budjetti ovat tavallisen veronmaksajan kannalta aika tavalla sama asia, koska hän lähinnä omilla maksuillaan ja veroiltaan pitää molemmat jonkinlaisessa kunnossa.

Siihen huoleen, että jo olevien pankkilaitosten huono historia ja niiden toimintaan liittyvät epäselvyydet, rikollisuus jne., heittäisivät varjon tälle hankkeelle, ei mielestäni ole syytä yhtyä eikä sitä pidä tässä asiassa jollakin tavalla tuoda perusteluna mukaan.

Ed. K e m p p a i n e n : Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti. Tässä ei perusteta kuntapankkia. Kunnalla on jo rahoituslaitos: Kuntarahoitus. Se on osoittanut edullisuutensa. Se pystyy kuntia rahoittamaan edullisesti.

Tässä oikeastaan on kysymys siitä, minkä jo ed. Manninen totesi. Tällä esityksellä turvataan Kuntien eläkevakuutuksen rahojen hoito sillä tavalla, että sieltä siirretään takausvastuu toiseen paikkaan, jotta Kuntien eläkevakuutuksen rahoja voidaan sijoittamalla hajottaa sillä tavalla, että siellä eläkkeenmaksukyky säilyy. Siellähän on rahastoituna nyt toistakymmentä prosenttia koko eläkevastuusta. Ohjelma, jota on toteutettu kirjaimellisesti, jopa vähän yli, on koko ajan menossa siihen, että päästään 20 prosenttiin, jonka katsotaan riittävän ja joka sillä tavalla on turvallinen.

Itse asiassa ei Takauskeskustakaan perusteta, koska se on ollut olemassa Kuntien eläkevakuutuksessa. Tämän päätöksen oleellinen sisältö on, että kuntien eläkevarat tavallaan olisivat olleet

kuntien investoinneissa kiinni eivätkä olisi sieltä aina maksettavissa välttämättä.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Tässä todetaan, että perustetaan uusi yhtiö. Näin saattaa olla asia. Mutta en ymmärrä, mitä varten sitä nyt niin kovasti vastustetaan, kerta kuitenkin Takauskeskukseen liittyminen on täysin vapaaehtoista.

On todettu myös, että pankit voivat hoitaa Takauskeskuksen toimialaan kuuluvat asiat. Niin tietysti on, mutta myös pankkien toiminnasta viime vuosilta meillä on kyllin huonoja kokemuksia. Uskon, että tässä yhtenä tarkoituksena on luoda myös kuntalaisille, veronmaksajille, edullinen takausmuoto Takauskeskuksen tiimoilta.

Ed. Johannes K o s k i n e n : Arvoisa puhemies! Keskusteluhan näytti vallan keskustaryhmien sisäiseksi välillä menevän, joten ajattelin, että täytyy välillä joku varoituksen sana tältäkin puolelta sanoa.

Tässä on ehkä hiukan lyhyellä aikavälillä tarkasteltu järjestelmän hyötyjä. Voidaan hyvin ajatella, että kymmenen vuoden päästä esimerkiksi valtiosuosijärjestelmä on kokonaan toisenlainen. Jos markkinavoimat vähänkään seuraavat tapahtumia, ne silloin nostavat taas reittauksia niin, että varainhankinta tätä kautta muuttuu hetkessä kalliimmaksi, tai — mihin täällä viitattiin — Kuntien eläkevakuutuksen rahastoja lähdetään syömään pois.

Kyllähän edullisempi vaihe välillisesti viime kädessä aina tulee kuntien veronmaksajien maksettavaksi. Tietysti jos tarkastellaan pelkästään 5—10 vuoden tähtäimellä, tässä tilanteessahan tämä vaikuttaa suhteellisen edulliselta järjestelyltä. Jos koko kansantalouden ja pankkilaitoksen kannalta ajatellaan, voidaan päätyä toisenkinlaisiin johtopäätöksiin.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Tässä on vähän saman tyyppinen keskustelu kuin joskus lääkkeiden osalta siitä, vetääkö apteekki välistä vai eikö vedä. Tässä ovat vain pankit kysymyksessä. Minusta kuitenkin, kun tässä on kuntien omista varoista kysymys, niin voidaan saada edullisemmin ilman isoja provisioita nyt kunnille rahoitusta järjestymään niissä tilanteissa, joissa kunta tarvitsee. Eräässä mielessä tässä on vapaaehtoisuudesta kysymys, mutta tavallaan pakosta. Kyllä minä odottaisin, että valiohkuntakäsittelyssä myös sellaista vaihtoehtoa

mietittäisiin, onko mahdollista tästä jollakin tavalla päästä irti siinä vaiheessa, jos kunnalla ei ole enää velvoitteita tähän, sinällään maksettavaa. Miksei siinä voisi olla sellainen mahdollisuuskin olemassa, että kunta ilmoittaisi, että se ei halua tässä leikissä enää olla mukana?

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Kyllä katsoisin, että ed. Lahtelan mainitsemat provisiot tulevat nimenomaan suurista kuluista, joita tällainen järjestelmä vaatii. Todella pankit ovat tähän saakkakin hyvin pitkälle joutuneet kilpailemaan kunnille annettavista luotoista ja sitä kautta kunnat ovat saaneet rahaa edullisesti. Uskoisin, että tämä järjestelmä olisi paras mahdollinen tässäkin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

9) Hallituksen esitys laiksi kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 33/1996 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. K a r j a l a i n e n : Arvoisa puhemies! Tämä lakiesityshän on ajastaan jälkeen jääneiden asioiden ajan tasalle saattamista pääosiltaan ja siinä mielessä varmasti oikea ja oikean suuntainen. Ehkä tässä, kun asia lähtee valiokuntavalmisteluun, totean, että 99 §, kysymys vastuusta, varmasti muodostuu jonkinlaiseksi ongelmaksi. Se on tähän kirjattu siinä muodossa, että se voitaisiin lukea niin, että alkuperäinen lunastuksen hakija on mahdollisen siirronkin jälkeen seuraajansa toimenpiteistä ikuisesti vastuussa. Kysymys on, onko tätä tarkoitettu tämän lain muotoilussa ja jos on tarkoitettu, niin onko se oikein. Uskon, että tämä on tämän lain varsinaisen keskustelukysymys.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys työaikalain ja laiksi kotitaloustyöntekijän työsuhteesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 34/1996 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Työministeri **J a a k o n s a a r i :** Arvoisa puhemies! Työaikalain jo kuudetta vuotta kestänyt valmistelutyö on nyt saanut päätöksensä. Eduskunta pääsee käsittelemään työaikalakia. Tällä kokonaisuudistuksella on tarkoitus korvata viisi nykyisin voimassa olevaa työaikalakia ja näin päästään yhteen yhtenäiseen lakiin, jolla toteutetaan sekä kansallisia tavoitteita että myös Euroopan unionin työaikadirektiivivaatimukset. Valmistelu-urakka on ollut melkoinen ja historiallisesti jopa harvinaisen vaikea. Oman ulottuvuutensa on todellakin antanut tähän vielä EU:n työaikadirektiivi.

Kun runsas vuosi sitten Suomessa keskusteltiin Euroopan unionin jäsenyydestä, niin jäsenyyden vastustajat ja monet kriittisesti jäsenyyteen suhtautuvat perustelivat kantaansa nimenomaan sillä, että Euroopan unionin työsuhteen ehtoja koskevat direktiivit ikään kuin huonontaisivat suomalaisen työelämän ja työsuhteiden kohtaloa. Näin ei tässäkin tapauksessa ole käynyt, vaan tässä on pystytty yhdistämään työaikadirektiivin ja kansalliset tavoitteet.

Vaikka hallitus joutui ratkaisemaan lain yksityiskohdista ne asiakysymykset, jotka koettiin kaikkein vaikeimmiksi, haluan kuitenkin tässä yhteydessä kiittää työmarkkinajärjestöjä ja erityisesti Suomen Yrittäjiä siitä rakentavasta yhteistyöstä, jota nämä järjestöt suurelta osin harastivat myös hallituksen peruslinjausten ja periaatelinjausten jälkeen tapahtuneessa yksityiskohtien hiontavaiheessa.

Siten nyt käsillä olevan hallituksen esityksen voivat oman ymmärryksen mukaan hyväksyä kompromissina kaikki järjestöt. Tätä myös toivon, sillä yhteen yksityiskohtaan takertuminen yhtäältä avaa samalla toisia kohtia toisaalta.

Toivon, että eduskunta käsittelee työaikalain vielä ennen kesälomia.

Pidän tätä uudistusta ehkä kaikkein suurimpana tähän asti toteutetuista työelämän kehittämistä koskevista lakihankkeista. Tässä avainsanoina ovat jousto ja työntekijän suojeleminen. Tällä mahdollistetaan järjestäytymättömän kentän työaikajoukot varsin modernilla tavalla. Menettelytapana on työpaikalla sopiminen, jossa koko henkilöstö voi ottaa kantaa asiaan eikä työnantaja voi siten painostaa yksittäistä työntekijää.

Toinen keskeinen uudistus koskee ylitöiden enimmäismääriä, jotka nyt alenevat tuntuvasti. Lisäksi lisätöiden lupamenettelystä luovutaan. Näin on tässäkin haluttu korostaa paikallisen sopimisen merkitystä, sillä 250 tunnin ylityön lisäksi työpaikoilla voidaan sopia, että ylitöitä tehdään lisää enintään 80 tuntia.

Muutoinkin työaikasäännöksiä on modernisoitu vastaamaan tätä päivää. Väitän, että Suomi on saamassa Euroopan moderneimman työaikalain. Tässä mahdollistetaan työpaikkakohtainen sopiminen esimerkiksi ruokatunnista, vähintään kuitenkin puolen tunnin ruokatunnista, liukuvan työajan käyttöön otosta ja laajentamisesta jne.

Erityisen hyvänä pidän sitä, että laissa on selkeät säännökset myös siitä, että ylityökorvaukset voidaan ottaa vastaavana vapaana ja että niitä voidaan kerätä jopa puoli vuotta. Samoin liukuvan työajan kertymät voidaan sovittaessa pitää vapaana. Tällainen modernisointi mahdollistaa pitempien vapaiden säästämisen ja esimerkiksi niiden yhdistämisen vuosilomaan. Uskon ja toivon, että myös tällä tavalla syntyy määräraikaisia työtilaisuuksiakin työttömille.

Haluan edelleen korostaa sitä, että työaikalaki on myös työntekijän suojelelaki. Vaikka liiallisesta ihmisten holhoamisesta onkin syytä pyrkiä pois, tarvitaan edelleen työaikasuoja. Iso-Britannia, joka on laboratorio kaiken sääntelyn purkamisesta, voi näyttää tässäkin asiassa myös pimeät puolensa: Siellä ihmisillä ei ole juuri minäkäänlaista työaikasuoja. Esimerkit, mitä siellä on tapahtunut työelämässä, ovat aika pelottavia.

Työntekijän suojeleminen periaate on hyväksytty myös Euroopan unionissa, koska monet uuden työaikalain säännökset pohjautuvat työakadiaktiiviin ja niissä on erityisesti kiinnitetty huomiota ihmisen tarvitsemaan lepoaikaan työtehtävien ja työvuorojen välissä. Tämä korostuu myös tänä päivänä Suomessa ehkä taas enemmän kuin jokunen vuosi sitten, koska työpaikoilla henkilöstön määrä on laman aikana mitoitettu

minimiinsä ja siitäkin syystä työtahti on kiristynyt joillakin työpaikoilla jo lähes ääriarvoille.

Haluan korostaa työntekijän suojeleminen, kun se on tahtonut julkisessa keskustelussa unohtua ja joustoista on keskusteltu varsin yksipuolisesti. Uudessa työaikalaisissa joustomahdollisuudet on oman näkemykseni mukaan yhteensovitettu työsuojelullisten näkökohtien kanssa. Toivon, että näitä säännöksiä myös sovelletaan käytännössä niiden tarkoittamassa muodossa. Toivonkin, että työpaikoilla pystyttäisiin uuden työaikalain perusteella sopimaan sellaisista järjestelyistä, joissa otetaan huomioon niin työnantajan kuin työntekijän tarpeet.

Työntekijät voisivat vastaavasti luopua ainakin osaksi ylitöistä ja nostattaa keskustelua uuden henkilöstön palkkaamiseksi. Näin ne tutkimustulokset, joiden mukaan osa työntekijöistä olisi halukas jakamaan työtä, myös konkretisoiduivat käytännössä eivätkä jäisi, kuten usein, hurskasteleviksi vastauksiksi gallupeihin. Muun muassa Belgiassa on myönteisiä kokemuksia siitä, että yrityskohtaisia solidaarisuussopimuksia tekemällä on pystytty työllistämään monia uusia työntekijöitä. Uusi työaikalaki mahdollistaa monet uudet työaikajärjestelyt työpaikoilla.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En sinällään vastusta esitystä. Tässä laissa on hyviä asioita. Totean ministerille nykypäivän työelämän pelisäännöistä, että tällä hetkellä on sellainen pakotusmentaaliteetti lähinnä työntekijäpuolella ainakin ministeriteollisissa yrityksissä sillä tavalla, että ei ole paljon vaihtoehtoja ylitöiden tekemiselle. Kaiken lisäksi vielä niitä aika paljon ilmeisesti laitetaan piiloon eri tavoin niin, että ihmisillä on valittavana joko ylityö tai huonoimmassa tilanteessa kaveri lentää ulos. Tästä on viimeisiä viestejä. Kun kävin viime viikonloppuna yhdellä työpaikalla, siellä ihmiset valittivat, että heidät ajetaan loppuun. Siinä mielessä asenteellinen kasvatus pitäisi saada myös työntekijäpuolelle, että he lähtisivät kunnioittamaan pelisääntöjä, mitä tässäkin hallituksen esityksessä hienosti lukee.

Ed. K u o s m a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Työaikalain uudistus on minusta erittäin positiivinen ja kaikella kunnioituksella työvoimaministeriä kohtaan, hän hyvin perusteli asian. Kuitenkin toisin yhden näkökulman esiin vielä: Meidän olisi syytä luopua jatkossa ylityökorvausten maksamisesta. Meillä on 500 000 ihmistä työttöminä, ja jos me haluam-

me heitä työllistää todella, ei ole mitään järkeä maksaa työntekijälle 50:n, 100:n ja 200 prosentin ylityökorvauksia. Jos tämä poistettaisiin, olen vakuuttunut siitä, että työllistämiskynnys alenisi ja uusia työpaikkoja tähän valtakuntaan saataisiin entistä enemmän ja mahdollisimman nopeasti.

Ed. Kempainen: Arvoisa puhemies! Jos tämä todella niin myönteinen ja hyvä lakiesitys on — oliko tämä vuosikymmenen uudistus, niin ministeri Jaakonsaari taisi todeta — kovin vähän se kiinnostaa saavutuksena edustajia, koska sen verran vähän tähän keskusteluun aiotaan osallistua. (Ed. Elo: Monta tilaisuutta vielä!) — Voi ollakin, mutta kyllähän tässä ensimmäiset panokset laitetaan.

Kun on seurannut lakiesityksen käsittelyä, niin muistan, että yksi keskeisimpiä perusteita — 90-luvulla — ja se näkyy myös perusteluissa, kun pantiin asialle komitea ja annettiin sille lisämandaatti 92 — oli joustojen kautta työllisyyden edistäminen. Nytpä ei perusteluissa enää väitetä, että tällä parannetaan työllisyyttä. Ne arviot, jotka on esitetty tästä, ovat sellaisia, että ei tämä paranna työllisyyttä. Edes ne, jotka myönteisesti tähän uudistukseen ovat suhtautuneet, eivät enää näin väitäkään. Kun tämän piti olla suuri harppaus työllistävään suuntaan, voi olla, että tässä otettiin pieni takapakki siinä suhteessa, ehkä pieni etupakki; riippuu siitä, miten arvioidaan. Mutta, ministeri Jaakonsaari, tulemme näkemään vaikutukset vähän myöhemmin. Ainakin hallituksen tekemisissä tähän asti perustelut eivät ole aikanaan työllisyystoimenpiteissä olleet vakuuttavia. Juuri pahimmat epäilyt esimerkiksi perusturvasäästöjen työllisyysvaikutuksista ovat toteutuneet jne.

Otan esimerkin. Kun Pekkasen työryhmä esitti työaikalakiin tehtäviä muutoksia, sen keskeinen peruste oli, että työllisyyttä parannetaan. (Min. Jaakonsaari: Se oli Pekkasen mukaan!) — Niin, mutta ei se ollut Pekkasen mukaan, kun siellä oli eri osapuolten kompromissinäkemys ja tehtiin paketti, jossa tehtiin lukuisa joukko esityksiä, joita näin perustellaan. Sitten sieltä oikeastaan ainoana julkisessa keskustelussa olleena asiana tänne on tuotu selvästi esille vain ylityökatto. Voi olla kyllä perustellusti sitä mieltä, että sillä ei ainakaan työllisyyttä paranneta, vaan huononnetaan. Eikö tästä lamasta selvitä tekemällä työtä enemmän eikä vähemmän? Rajoittamisen keinohan on nimenomaan negatiivinen, siis rajoitetaan tekemistä.

Työaikalain historia on tietysti kunniakas. Varmasti se on ollut ensimmäinen työterveys- ja työsuojelulaki, kahdeksan tuntia; siitä ollaan varmasti yksimielisiä. Mutta kyllä sen, joka vähänkin rehellinen on, täytyy tunnustaa, että ei työaikalakikeskustelussa työsuojelu enää ollut keskeinen asia. Nämä riidat varmasti näyttivät, että tässä on järjestöpoliittinen kiista ja haetaan sellaisia ratkaisuja, jotka tuovat enemmän valtaa, jota tietysti voidaan käyttää työntekijöiden eduksi esimerkiksi palkkaneuvotteluissa.

Juuri on kysymys, jonka ed. Kuosmanen — vaikka kuinka myönteisesti katsoo esimerkiksi ylityökorvausasiaa — otti täällä käsittelyyn: Tässä on tavallaan vaihtoehtoja. Joko tehdään ylityötä ja siitä maksetaan paljon paljon korkeampi palkka tai — jos ylityöt kielletään — ei tehdä mitään työtä. Jos ei voida ylityötä tehdä, jätetään työt tekemättä. Ei ainakaan tämän yksityiskohdan kohdalta minusta tämä kovin hieno saavutus ole eikä edes työterveyden kannalta.

Ihan syvältä sydämeni sopukasta voin sanoa, että enää työaikalailla ei hirmu iso merkitys ole työterveyden kannalta; toki oli sillä saavutuksella, mikä tähän asti on saatu, ja toki vielä voidaan yksityiskohdissa saada tuloksia. Mutta Suomesa on jo maailman lyhin työaika tai yksi lyhimmistä. Tästä esityksestä puuttuu esimerkiksi kansainvälinen vertailu siitä, minkälaiset ovat työlait muissa maissa, ja sen vertailu, kuinka pitkälle ne ovat edenneet jne. Mutta sormituntumalla, ennen kuin on kuullut asiantuntijoita valiokunnassa ja ehtinyt aivan tarkkaan materiaalia tutkia, voi sanoa, että kyllä Suomi lukitsee aika pitkälle omia kantojaan ja tekee sellaisia työllistämisen esteitä, jotka tulevat olemaan, sanotaanko, kilpailukyvyyn este kuitenkin tuomatta työterveysnäkökulmaa. Ei näillä työajoilla enää ole kansanterveydellistä merkitystä — yksityistapauksissa voi olla — vaan ennen kaikkeahan tämä on järjestöpolitiikkaa.

Sanon, että työterveyden kannalta paljon isompi asia on työmotiivi. Se on minun kokemukseni. Siinä eivät ole järjestöt vielä päässeet eteenpäin. Voi tehdä paljonkin töitä ja nauttia ja viihtyä, kun on motivoitunut. Nykyinen työpaikkailmapiiri pitäisi rakentaa siihen suuntaan, että annetaan mahdollisuus työpaikalla sopia ja motivoida tekeminen. Esimerkiksi koneiden, laitteiden ja työn edellyttämät joustot, samoin perheitelanteiden ja muiden, ovat lähes saavuttamattomat, jos lukkiudutaan asenteissa. Mutta tässä hän ollaan osin lukkiutumassa, kun lyödään sellaisia sääntöjä, ettei voida silläkään tavalla jous-

taa. Sanoisin, että pitäisi jo vähitellen tunnustaa, että työterveyden nimessä ei pitäisi ihan kaikkea olla ajamassa, vaan ihan suoraan sanoa, että tässä haetaan järjestövoimaa, jotta pärjätään muissa asioissa paremmin.

Lakiesityksestähän ei julkisessa keskustelussa ole kovin moni yksityiskohta oikein perusteellisesti ollut käsitellyssä. Mutta kai täällä myönteistäkin on, esimerkiksi se jousto, että järjestäytymättömät työnantajat saavat joustomahdollisuuksia. Mutta kuinka järjetön tilanne onkaan ollut tähän asti, kun eivät ole joustoja saaneet? (Ed. Elo: Eikö se ole parannus sekin?) — On, on. Minä vain tarkoitan tätä esimerkkinä siitä, että mitä olisi pitänyt tehdä jo 30 vuotta sitten, mutta tässä on ... (Min. Jaakonsaari: Olisitte tehneet!) — On yritetty ja on moni muikin hallitus yrittänyt. Sosialidemokraatit ovat olleet yhtä kauan hallituksessa kuin keskustasta, eikä kumpikaan ole tehnyt muutoksia koskaan. Järjestöt eivät ole antaneet myöten. (Min. Jaakonsaari: Nyt tehdään!) Minusta tämä nyt osoittaa, että edes yhdessä asiassa on voitu antaa jonkin verran periksi, niin järjetön kuin tilanne on ollutkin. (Ed. Elo: Nyt silti moititte, ed. Kempainen!) — Mutta minähän en moiti tätä kohtaa.

Minähän tuon esimerkin, että on pitänyt käydä näin pitkä taistelu, kuusi vuotta muun muassa komiteoissa ja vaikka missä. Vielä loppusuoralakin tämä aiottiin estää ja luoda erilaisia kahleita, että tätä ei olisi ollut mahdollista sopia. Tämä käsittelyprosessi minun mielestäni osoittaa, että ei tässä työterveydestä niin paljon ollut kysymys, vaan haluttiin lukkiuttaa valtarakenteita ja sillä tavalla jäykkyksiä lisätä ja suomalaisen työn hintaa nostaa ylöspäin, jolloin emme pärjäisi. Sitä kautta työttömyys vain lisääntyy. Noinhan tämä päättely on, jos vähänkin maalaisjärjellä katsoo, mutta ei tällaisen tunnustaminen tietenkään valta- ja järjestötaistelulogiikkaan sovi. Näin kauan työ kesti.

Ylityökielto on ollut enemmän julkisuudessa. Tätähän vasemmistopuolueissa ja ay-liikkeessä on käytetty esimerkkinä siitä, lisätään työllisyyttä. Laskennallisesti voi niin olla, mutta käytännössä ei varmasti. Niin kuin totesin, peruslähtökohta on se, että työtä vähemmän tekemällä ei työllisyys parane, vaan sitä pitää tehdä enemmän ja sallia sen enemmän tekeminen. (Ed. Elo: Miten hoidatte 500 000 työtöntä?) — Ei ainakaan tällä tavalla. — Minusta tämä on taas yksi sellainen näennäistekeminen, jota te pidätte isona työllisyyspoliittisena saavutukse-

na. Mutta odotetaan vuosi tai puolitoista, mikä te sitten keksitte. Pienennetään vielä, kielellään työnteko kokonaan. Tämähän tässä logiikka on. (Ed. Elo: Mikä on puhujan rohto?) — Minun rohtoni on se, että ainakaan tämä ei ole työllisyysperusteinen ratkaisu, vaan tuo lisää jäykkyksiä.

Kävin keskustelua erään kansanedustajakollegan kanssa. Hän toi minulle lehtireferaatit, jossa todettiin, että ylityökiellolla lääkärien työpaikkoja lisätään viidelläkymmenellä. Laskennallisesti voi näin käydä, mutta käytännössä ei. Eivät kunnat tule palkkaamaan ylityökiellon takia lisää työvoimaa. Tulee tapahtumaan niin, että niiltä, jotka olisivat halunneet tehdä ylitöitä, päivystää enemmän, tämä mahdollisuus viedään pois, ja ne, joilla ei perhetilanne antaisi myöten tai jotka eivät muuten jaksaisi, tullaan velvoittamaan, jotta ei tarvitse perustaa uusia virkoja, koska uuden viran perustaminen on, niin kuin pienessäkin yrityksessä, selvästi kalliimpaa kuin ylitöiden teettäminen kohtuullisin ehdoin. (Ed. Elo: Puhuja on liian monimutkainen!) — Ei ole liian monimutkainen. Tämä on käytännössä niin yksinkertaista, käytännön esimerkki siitä, miten yksinkertaisesti laki toimii.

Sitten tulenkin kolmanteen kohtaan. Tässähän on yksi johtava periaate se, että poikkeaminen sallitaan valtakunnallisten järjestöjen luvalla. Silläkö luullaan saatavan joustoa aikaan? Minusta tämä osoittaa, että esitys ei lähde ruohonjuuritason tarpeista, vaan nimenomaan ylä-tason tarpeista, vallankäytön tarpeista. Luulevatko Hakaniemessä tai Etelärannassa tietävänsä, mitenkä jonkin yrityksen kysyntä ja tarjonta kohtaavat ja mitenkä siellä saa menetellä? Ei varmasti tämän tyyppinen henki, joka tässä laissa on, tule työllisyyttä edistämään. Parempi olisi, kun tuon tyyppisiä säännöksiä ei olisi edes tehty, vaan olisi tehty toisella tavalla.

Julkisessa keskustelussa esityksen loppusuora minusta oli ihan kohtuullisesti. Kyllähän työministeri kuunteli tiettyä suuntaa selvästi enemmän ja sai lakiesityksen eteenpäin sillä, että työmarkkinajärjestöistä nimenomaan SAK sai sanella tiettyjä ehtoja ja lopulta vielä, jotta esitys yleensä kokoomuksessa hyväksyttiin, tulivat työaikalainsäädännön piiriin myös ylemmät toimihenkilöt. Ehkä se oli pakollinen ja välttämätön laajenus, koska onhan oikein, että eri työntekijäryhmiä kohdellaan samalla tavalla, mutta työministerihän yritti tässä vähän vanhanaikaista ja yritti suosia vain tiettyä työntekijäporukkaa toisen kustannuksella.

Mutta näitä rajoituksia lisää tuomalla työaikalainsäädännöllä ei edistetä työllisyyttä, ja on aivan viisasta, että hallitus sen tunnustaa eikä perusteluissaan yritäkään sanoa, että tällä parannetaan. Mutta sitten pitää kysyä, millä hallitus aikoo parantaa työllisyyttä. Jos tässä on merkittävä osa työolainsäädäntöä jo käsitelty, mitä jää silloin vielä työelämän joustoja ja rakenteellisia uudistuksia, joita voidaan tehdä? Kaksihan meillä on suurin piirtein vaihtoehtoa: säästöt ja joustot. Kyllä nämä työn jakamiset ja tietyt, kyllä ne suurin piirtein ... (Min. Jaakonsaari: Säästöt ja joustot?) Esimerkiksi Uuden-Seelannin historia on osoittanut, että sillä tavalla siellä selvittiin siitä, että tehtiin työmarkkinoille joustoja ja menttiin tai jouduttiin säästökierteeseen. Ennen kuin uskallettiin mennä työmarkkinajoustoihin, piti tehdä niin kovat säästökierteet, että kansasta tuli köyhää. Meillähän ollaan tätä säästökierrettä tekemässä ja kansaa köyhdyttämässä. Ilmeisesti uuteen kierrokseen ollaan lähdössä, kun ei uskalleta tehdä tarvittavia joustoja.

Pitäisi tosiaan ottaa käyttöön työreformi. Pitäisi ottaa rehelliset keskustelut pienyrittäjien ja sellaisten työntekijäryhmien kanssa, jotka sillä sektorilla työskentelevät. Pitäisi saada sellainen työsopimus, joka olisi mittatilaustyönä tehty tälle pienyrittäjäkentälle. Siinä olisivat myös työntekijät järjestyneesti mukana sopimassa. Järjestelyt pitäisi sopimalla tehdä, ei suinkaan villisti. Emme me esitä sellaista järjestelmää, joka toisi tänne villin lännen, vaan me toivomme pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan säilyvän, mutta pitäisi tehdä sellainen järjestelmä, että pystyttäisiin sopimaan. Nyt ei pystytä. (Ed. Elo: Yleissitovuudesta poisko?)

Yliä kun kysyy, miten hallitus aikoo ... — En minä tätä haastetta tee teille turhan takia. Teille tulevat sen markkinat varmasti tekemään. Kysyn, miten te selviätte tästä velkakierteestä, suurtyöttömyydestä ja korkeasta veroasteesta, kun teillä ei ole keinoja käytössä. (Ed. Elo: Miten edellinen eduskunta selvisi?) — Edellinen eduskunta selvisi omasta haasteestaan varsin hyvin ja sai työllisyyden nousuun ja talouden kasvuun ja toi tälle hallitukselle hyvän perustan, jonka se on jorvellut.

Eli nyt odotetaan juhlapuheissa, että yritys-toiminta, nimenomaan pieni ja keskisuuri yritystoiminta, tulee ratkaisemaan työllisyyden. Tänä päivänä jaettiin tänne yrittäjäbarometri. Se ei ole mukavaa luettavaa, ei edes oppositiossa, koska ei näytä siltä, että pienyrittäjäkenttä

pystyisi helpottamaan hallituksen asemaa. Ei se ole oppositiolle riemun asia, koska se tietää varmasti, että täällä tullaan säästölakeja vielä käsittelemään, koska eihän tämä tällä tavalla pysty jatkumaan. (Ed. Elo: Tulkaa jo pois!) Niin kuin sanottu, että ... Menen vielä tähän alkuun ja lopetan sitten. — Työaikalakiuudistuksesta odotettiin joustoja, odotettiin työllistävää. On hyvä, että hallitus ei edes odota tältä työllisyysasioita, mutta millä se saa työllisyyden tästä paranemaan, kun se ei uskalla käydä työelämän uudistamiseen?

Ed. Laitinen merkitään läsnä olevaksi.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Ed. Kemppaisen puheenvuoro oli niin sekava, että kehottaisin häntä maalaisjärjen sijasta käyttämään kaupunkilaisjärkeä.

Ensinnäkin oli joustojen ja työllisyyden välinen yhteys. Onneksi nyt keskustelu on mennyt siinä suhteessa parempaan suuntaan, että esimerkiksi palvelutyönantajien, TT:n ja monien muidenkin työnantajien tutkimukset osoittavat, että itse asiassa ani harva työnantaja pitää työelämän joustamattomuutta työllistymisen esteenä. Olenaisia kysymyksiä ovat tietenkin kysyntäongelmat, joita on. Toinen on työn korkea hinta. Mutta työaikalainsäädännön esteillä ei ole kuin poliittispropagandistista luonnetta, ja niitäkin on todella madallattu tämän hallituksen toimesta jo erityisen paljon.

Se, mihin ed. Kemppainen viittasi, on juuri tämän lakiesityksen sielu. Se on paikallinen sopiminen. Työpaikoilla sovitaan. Aivan eri tavalla pystytään tämän jälkeen sopimaan joustavista työajoista.

Ei tämä sisälläkään mitään ihmeen ylityökieltoa. Ylitöitä tullaan aina tekemään. Rautaa on silloin taottava, kun se on kuumana. Mutta se on kyllä epätervettä, jos kasvu purkautuu ylitöinä eikä uusina työsuhteina. Tämä osittain synnyttää keskustelua työpaikoilla ylitöitten rajoittamisesta.

Seuraava askel, jonka työelämän kysymyksissä hallitus aikoo ottaa, on määräämisaikaisen työsuhteitten sopimisen selkiyttämisen ja samalla epätyypillisten työsuhteitten aseman korjaaminen niin, että tulisi entistä enemmän myös uuden työn markkinoita, jotta työttömän on helppo työllistyä. Tässä toteutetaan joustoja turvallisesti ja se on minusta erittäin arvokas asia. Siinä on

myös työsuojelullinen näkökulma, joka tämän päivän monien maitten kokemusten perusteella on erittäin tarpeellinen.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kemppainen on keskustalainen oppositiopoliitikko pahimmillaan ja parhaimmillaan. Minunkin oli aika vaikea seurata, mitä ed. Hannu Kemppainen esitti puhujakorokkeelta. Pari huomautusta kuitenkin lisää, jotka koskevat erityisesti joustokeskustelua.

Niin kuin ministeri Jaakonsaari totesi, joustokeskustelu on onneksi saamassa järjelliset mittasuhteet. Ne ihmiset, jotka seuraavat tarkasti yhteiskunnan tapahtumia, tajuavat, että suomalaisessa yhteiskunnassa kyllä työmarkkinat joustavat, ja minä väittäisin, että jopa liikaakin eräiltä osin. Voidaan todeta, että ensinnäkin puoli miljoonaa työttömää ihmistä joustaa koko ajan. Heidän ansionsa ovat luonnollisesti pienemmät silloin, kun he ovat työttöminä, kuin jos he olisivat ansiotyössä. Se on aikamoista joustoa, ja puoli miljoonaa ihmistä tekee sitä jatkuvasti on tehnyt ja usean vuoden ajan ed. Kemppaisen puolueen ollessa silloin vallassa ja hoitaessa maan asiat sillä tavalla.

Mitä muuten tulee tähän, niin esimerkiksi metallialalla Per-Erik Lundh on todennut, että metallissa on niin joustavat työehtosopimukset, ettei minkään näköistä väitettä voida esittää siitä, ettei melkein kaikki sopiminen ole mahdollista metallialalla.

Mitä tulee uusiin työsopimuksiin, ed. Kemppainenkin tietää, että viime vuoden aikana 80 prosenttia uusista työsopimuksista oli määräaikaisia. Erityisesti kiinnittäisin huomiota niihin työelämän joustoihin, joita on naisvaltaisilla aloilla, kuten hotelli- ja ravintola-alalla ja liikelalalla, joilla vuokratyösuhteet ovat yhä yleisempiä. Ed. Kemppainen on ehkä tutustunut turkulaiseen firmaan Extraan, joka mainostaa itseään, että kun käyttää heidän työvoimaansa, ei tule eläkekertymää, ei tule sairausajan palkkaa, ei tule lomaltapaluurahaa, ei tule minkään näköistä sosiaaliturvaa, koska yrityksessä on 19 sisäistä eri yritystä ja työntekijöitä pyöritetään tässä yritysrypeässä.

Tällä hetkellä kai eniten tarvitaan sitä, että kansalaisten luottamus palaa ja alamme käyttää palveluita ja sitä kautta saamme työpaikkoja. Ei niitä, ed. Kemppainen, millään konsteilla tule.

Tässä yhteydessä esittäisin kiitokset ministeri Jaakonsaarelle hyvästä työstä. Tämä on hyvä esitys.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Itse haluaisin ikään kuin poimia ed. Kemppaisen puheenvuorosta muutamia kohtia esiin, nostaa ne ylös.

Yksi on se, kun hän puhui ikään kuin terveydestä ja sanoi, että hänen kokemukseensa nähdessä tällä ei olisi mitään tekemistä työsuojelun kanssa. Väitän toista. Mielestäni, vaikka olisi kuinka myönteinen motivaatiosuhde työhön, niin yliipitkät työrupeamat, liiallinen paine ja liikaa ylitöitä, vaikka ne eivät tuntuisikaan epämiellyttäviltä, johtavat siihen, että meidän sidekudoksemme tietyt asiat, niin kuin ed. Kemppainenkin tietää, esimerkiksi tenniskyynärpäätyypinen epikondyliitti jne., tulevat siitä huolimatta, jos rasitamme liikaa. Nämä ovat somaattisia asioita, mutta kuitenkin tärkeitä. Siis työmäärä, rasitus, ylimääräinen liiallinen ylityö on ehdottomasti katsottava asiaksi, joka vaikuttaa työsuojeluun, työterveyteen.

Toinen asia on se, etteivät ihmiset nykyään uskalla mennä lääkäriin, eivät uskalla pitää sairauslomia. Näitä tulee meille, jotka teemme käytännön työtä myös edelleen, jatkuvasti viikoittain vastaan.

Kolmas asia, tämä pitkä lääkäreiden työrupeama. Itsekin olen tehnyt 34 tunnin yhtämittaisia työpäiviä. Väitän, että raskaat päivystyspisteet, joita Suomessa sairaaloissa, keskussairaaloissa jne., on, eivät ole yhteiskunnan edun mukaisia. Ylityökatto myös sairaaloissa on aivan terve asia myös potilaiden ja potilasturvallisuuden kannalta. Uskon, että myös kunnat pystyvät talouden huomioiden palkkaamaan lääkäreitä näihin työtehtäviin.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Työtä vastaava määrä työntekijöitä yrityksessä on paras mahdollinen tilanne. Sillä turvataan myös työntekijöiden toimeentulo. Tilanteessa, jossa eletään epävarmuuden aikaa, jota nyt yhteiskunnassa eletään, eli ei tiedetä, voidaanko työllistää vakituinen henkilökunta pitkälläkin aikavälillä ja voidaanko palkata lisää, tullaan ylityöongelmaan. Se on vain ajan tavoilla hoidettava, eli meidän on kyettävä vakiinnuttamaan yhteiskunnallinen tilanne. Jos ihmisen työympäristössään viihtyy, hän jaksaa tehdä kyllä töitä aivan yhtä paljon kuin muuli, jos näin halutaan, koska aika stressaavaa sekin on, että kahdeksan tunnin jälkeen lähdetään kuudeksi tunniksi kaljalle ja muutaman yötun-

nin levon jälkeen lähdetään taas uudelleen töihin. Tässä on ed. Tiusaselle pikkuisen miettimistä.

Kokonaisuutena se, että nyt ollaan menossa lainsäädännössä eteenpäin ja yrittäjiäkin on kuultu, on hyvä asia. Säädöskokoelma, joka nyt on työn alla, ei välttämättä vielä ole tällaisena toteutettavissa, vaan tässä on aika paljon vielä viilaamisen varaa.

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä ministeri Jaakonsaaren ja ed. Elon ja ed. Tiusasen arvioon ed. Kemppaisen puheenvuorosta. Siitä oli vaikea saada selvää. Paljon tuli puhetta, ja siinä oli ehkä vähän ristiriitaisuuksia, mutta ei nyt puututa niihin.

Täällä on hyvin useissa puheenvuoroissa jo aikaisemmissakin istunnoissa joustoista puhuttu, ja edelleenkin on ole oikein päässyt kärryille, mistä joustoista puhutaan, se on kovin täsmentämätöntä. Nyt on noussut esiin työaikakysymys. Tästä on vain sikäli huonoa näyttöä muutaman vuoden takaa ainakin alalla, jota tulin hyvinkin läheisesti seuranneeksi, eli rakennusalalla, että muutamia vuosia sitten työntekijäpuolen vastustuksesta huolimatta työehtosopimuksiin sijoitettiin aikamoisia työaikajoustoja. Tiettyjen vaiheiden jälkeen työntekijäpuoli siihen suostui, mutta kuinka ollakaan, niistä ei juurikaan haittaa ollut, koska työnantajat eivät lähimainkaan käyttäneet niitä joustoja hyväkseen. Vain äärettömän pieni prosentti työehtosopimukseen kirjatuista joustoista käytettiin. Kuinka kävi samanaikaisesti? Rakennusalan noin 27 prosentin työttömyysaste nousi 50 prosenttiin sinä aikana, kun joustoja oli. Ei voi sanoa, että yksinomaan työllisyyden lääkkeet löytyisivät siitä, jos muun muassa työaikajoustoja sallittaisiin enemmän kuin tänä päivänä.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei pysty edes murto-osaan vastaamaan.

Se, että puheenvuoroa arvostellaan sekavaksi, johtuu tietysti siitä, ettei haluta tunnustaa, että tällä lailla ei saavuteta sellaisia tavoitteita, ettekä te pysty tekemään sellaisia päätöksiä kuin pitäisi tehdä, jotta esimerkiksi työllisyys paranisi. Kyllä asia tulee vielä eteen aivan varmasti tällä työttömyydellä ja velkaantumisella. Vähitellenhän se on tullutkin. Keskusteluhan on muuttunut viiden vuoden aikana ja parinkin vuoden aikana ja erityisesti vuoden aikana teidän taholtanne.

Sitten tämä paikallinen sopiminen. Minä sanoinkin sen myönteisenä, mutta katsotaanpa, mitä se käytännössä on. Kuinka paljon paikallista sopimista siinä on, kun poikkeamat sallitaan vain keskusjärjestöjen luvalla? Sielläkö tiedetään, mitä ruohonjuuritasolla tarvitaan? Ei varmasti. Tässä on ajatuksellinen virhe.

Sitten mahdollisista lamalääkkeistä, joita todettiin. Ministeri totesi, että tarvitaan sivukuluja vähentämistä. Miten te vähennätte ne? On ollut jo aikaa kaikilla vähentää niitä, vaan epäonnistuu näillä rakenteilla. (Min. Jaakonsaari: Onpa jo vähennetty.) — Onpa jo. Edellinen hallitus vähensi pienyrityksistä enemmän kuin tämä hallitus, mutta ne tilaisuudet on käytetty. — Kysynnän lisääminen auttaisi. Millä te lisäätte kysyntää, kun nyt kysyntää on lisätty paremmin toimeentuleville ja lapsiperheiltä otettu pois? Missä se kysynnän lisääminen on? Ed. Elo totesi, että on luottamuspulla. Vuoden olette saaneet luottamusta rakentaa. Tässäkö olivat teidän keino, millä lamasta selvittäisiin?

Sitten joustoista. Aivan oikein täällä sanottiin, että muka joustoja on. Ei niitä ole käytännössä. Ne ovat niin monimutkaisia joustoja, että niitä ei pystytä käyttämään. Nyt joustetaan rikkomalla lakia rikollisesti tai rikkomalla lakia tietoisesti salaisesti tai rikotaan työpaikalla — monia esimerkkejä — lakia sillä tavalla, että tiedetään, mutta ei päästetä ammattiyhdistysjuristeja paikalle, koska se voisi olla yritykselle ja työntekijöille vahingollista. Saati sitten nämä epätyypilliset työsuhteet. Nämä minusta ovat esimerkkejä juuri siitä, että oikeita lakisääteisiä joustomahdollisuuksia ei ole, vaan on pakko käyttää harmaata taloutta.

Ed. K a r j a l a i n e n : Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti ed. Kemppaiselle. Minulle jäi sellainen kuva, että teidän mallistanne voisi ennustaa sellaisen tilanteen, jossa entistä harvemmat tekevät työt entistä pienemmillä palkoilla.

Itse lakiesitykseen. En halua sitä kritisoida eikä ole aihetta. Kun valmisteluprosessin tietää, on valmis tunnustamaan tämän ansiot. Ennen kaikkea yhdyn ministeri Jaakonsaaren esittelypuheenvuoron sävyyn.

Sen sijaan voi todeta, että aika ja asenteet ajavat monen asian ohi. Viimeiset gallupit kertovat, että valtaosa ihmisistä on valmis työn jakamiseen. Siihen kysymykseen tämä esitys ei vielä vastaa. Minusta kuuden tunnin työaikalaki on syytä ottaa käsittelyyn. Uskon, että tämä hallituksen esitys saa rinnalleen eduskunnassa laki-

aloitteen, ja omalta osaltani olen valmis sitä aloitetta tukemaan.

Ed. Kuoppa: Arvoisa puhemies! Täällä näyttää unohtuvan joitakin perustotuksia. Työtähän tehdään työnantajan työnjohdon ja valvonnan alaisena vastiketta vastaan.

Se on se lähtökohta, missä työaikalakia sovelletaan. Yksi suurimpia työväenliikkeen saavutuksia on ollut se, että Suomeen on saatu kahdeksan tunnin työaika. Se on mielestäni sellainen kulmakivi, jota kannattaisi jonkin verran enemmän arvostaa. Nythän laman varjolla on pitkälti myöskin tästä kahdeksan tunnin työajasta joustettu, niin kuin täällä sanotaan, eli työntekijäpuoli on joutanut joko pitemmällä päivällä, tekemällä entistä enemmän ylitöitä tai liikealalla erityisesti joustettu taas niin päin, että on jouduttu siirtymään kuuden tunnin, viiden tunnin, neljän tunnin työpäiviin. Lainsäädäntö ei ole Suomessa ollut esteenä työllistymiselle. (Ed. Kempainen: Mikä sitten?)

Kun lama alkoi, ed. Kempainen, silloin ylitöiden määrä on kasvanut jatkuvasti. Ylityöt eivät ole tuoneet työllisyyttä maahan. Se on ihan selvä asia. Se nähdään tilastoistakin. Näin ollen olisin toivonut ja nähnyt tarpeelliseksi, että ylitöiden määrää olisi vielä enemmän rajoitettu, mitä nyt tässä laissa rajoitetaan. 250 tuntia plus 80 tuntia eräissä tapauksissa on mahdollista tehdä, eli se merkitsee sitä, että neljäkymmentäyksi päivää voidaan tehdä kahdeksan tunnin päivinä laskien ylitöinä lisää. Jos se tehdään viikoittaisena ylityönä, se on neljäkymmentäyksi viikonvaihdetta joka lauantai töissä, kuuden päivän työviikko. Se on aika kovaa.

Täällä vaaditaan ja työnantajat vaativat, että entistä enemmän pitää työntekijästä saada irti. On ihan selvää, että ei Lasse Virenkään aina juossut maailmanennätystä ja juoksi vitosen lujempaa kuin kymppin aina normaalisti, kun oli kunnossa. On aivan selvää, että mitä pidempi työviikko tulee, sitä enemmän se hidastaa ja vähentää työsaavutusta. Kun pidempiä työpäiviä tulee, se myöskin pudottaa pitkällä tähtäyksellä ainakin työn määrää ja tulee pudottamaan myös ihmisen tervettä työkykyä elinaikana. Kyllä se kulutus näkyy. Jos se ei näy heti, se näkyy pidemmän ajan kuluessa. Tästä on aivan selviä esimerkkejä. Sillä perusteella mielestäni olisi voitu entistä radikaalimmin alentaa ylitöiden määrää.

Ed. Kuosmanen vaati, että ylityökorvausten maksaminen pitäisi ottaa kokonaan pois. Millä

tavalla se työllisyyttä parantaa? Ei työnantaja, joka säästyy ylityökorvauksista, lähetä kirjekuoressa sitä säästynyttä rahaa toisille työntekijöille, ei varmasti. Sillä on parempia paikkoja sille rahalle. (Ed. R. Korhonen: Kertokaapa!) — Investoinnitkin ovat kyllä sellainen asia, että jos on palvelujen tarvetta tai tuotteella kysyntää, investointirahatkin ovat löytyneet. En usko, että pelkästään ylitöiden varassa voivat Suomen investoinnit olla. Minä sanon, että kyllä puhutaan aivan eri luokan asioista sitten.

Mielestäni ylitöiden määrää, niin kuin sanoin, tulisi rajoittaa ja ylityökorvaukset ilman muuta maksaa. Eivät ne niin suuria ole, kun ajatellaan sitä, mikä se kuluttavuus on. Ylitöillä nimenomaan pyritään siihen, että ei tarvitse palkata uutta työvoimaa, että työhuippuihin ei oteta uusia työntekijöitä. Sitähän se on käytännössä merkinnyt. Kun työhuippuun ei palkata uusia työntekijöitä, ei synny uusia työpaikkoja. Nyt täällä sanotaan, että laki on esteenä. Ei laki ole esteenä. Työsopimuksethan voidaan solmia määräaikaaisesti määrättyä työtä varten tai toistaiseksi voimassa oleviksi. Nämä kaikki keinot ovat käytettävissä. Jos yritykselle tulee jokin yllättävä tilanne, se pystyy lomauttamaan työntekijänsä, ja yritykset ovat sitäkin keinoa käyttäneet. Siis nämä instrumentit ovat olemassa. Ei se ole varmasti ongelma.

Täällä sanotaan, ettei päästä irti työntekijöistä. Mistä ihmeestä ne yli 600 000 ihmistä, jotka todellisuudessa ovat työttöminä, ovat syntyneet? Työnantajat ovat päässeet irti työntekijöistä liiankin helposti! Näin ollen mielestäni nämä vaatimukset ovat poliittisia. Halutaan romuttaa kahdeksan tunnin työaikalaki ja myös heikentää työntekijöitten työsuhdeturvaa. Tämähän tässä tavoitteena on.

Muutaman sanan vielä haluaisin sanoa työaikajoustoista järjestäytymättömien työnantajien suhteen. On paljon firmoja, joissa ei ole luottamusmiehiä lainkaan eivätkä edes työntekijät ole järjestäytyneet eikä työnantaja ole järjestäytynyt. Jos laki ei turvaa yksittäiselle työntekijälle anna, on työntekijä suhteellisen pienessä firmassa todella heikossa asemassa. Jos eivät ylityöt tai määrätynlaiset työaikajoustot sovi, hyvin helposti sanotaan: "Portin takana on uusia!" Sitä keinoa on myös käytetty. Ei se ole täysin tuntematon asia.

Näin ollen työelämässä työntekijä on edelleenkin heikommassa asemassa. Hän ei ole tasa-arvoisessa asemassa tässä sopimussuhteessa. Se on aivan kiistaton tosiasia. Työntekijä tahtoo

olla heikommassa asemassa. Vaikka hänellä on monikymmentuhatpäinen liitto takana, tuppaa olemaan vieläkin heikommassa asemassa.

Nyt minä puhun siitä, että kun olen joskus ollut pääluottamusmiehenä suhteellisen isossa työpaikassa ja suhteellisen voimakkaan liiton alaisissa töissä, sielläkin tahtoo vielä käydä niin, että työnantaja on vahvemmassa asemassa, se on lainsäädännöllisestikin. Näin ollen, kun joustetaan siihen suuntaan, että työnantajan määräysvaltaa lisätään, se edelleenkin heikentää siinä mielessä työntekijöiden asemaa. Mielestäni työntekijöiden aseman vahvuus Suomessa ei ole työllistämisen kannalta ongelma.

Esimerkiksi liikealalla, jolla nyt kauppojen aukioloaikaa suunnitellaan vapauttavaksi, kun sunnuntain aukioloaikaa lisätään, on väitetty, että se työllistää jne. Päinvastoin, on käynyt niin, että liikealalla on entistä vähemmän väkeä. He tekevät entistä lyhyempää työaikaa. Kyllähän siinäkin totuus on, että eihän Suomessa tänä päivänä ole sellainen tilanne, että ihmisten rahat jäisivät sen takia käyttämättä, että kaupat eivät ole tarpeeksi kauan auki, etteivät ihmiset pääse ostamaan. Se on niin, että ihmisillä on liian vähän rahaa, että he saisivat ostettua ja kulutettua. Siinä se ongelma on eikä siinä, että kaupat ovat liian vähän auki.

Se tulee johtamaan siihen, jos liikeala tai kauppojen aukiolo kokonaan vapautetaan, että erityisesti pienliikkeet tulevat siinä kärsimään ja suuret keskusliikkeet tietenkin pärjäämään. Työllisyyden kannalta se on hyvin arveluttava asia. Liikeala itse ilmoittaa, että se tulee vähentämään työpaikkoja. Heillä on siitä hyvin tarkkoja laskelmiakin. Eivät nämä asiat niin yksioikoisia ole, kuin täällä annetaan ymmärtää.

Vielä ed. Salo mielestään suoraan sanoen vähän halventavastikin täällä kertoi, että kahdeksan tuntia ollaan töissä ja sitten mennään kuuksi tunniksi kaljalle. Minä sanon, että aika kova jätkä on fysiikaltaan, joka sitä pystyy jatkuvasti tekemään. Se on aika kova jätkä, joka painaa kahdeksan tuntia töitä ja istuu kuusi tuntia kaljalla ja sen jälkeen taas seuraavana aamuna kuudelta tai viideltä ylös ja töihin. Ei nyt sentään ihan kannata liioitella. Minä väitän, että valtaosa suomalaisista duunareista tekee työviikkonsa eikä käy kertaakaan kaljalla. Jos viikonloppuna ostaa koskenkorvapullon tai käy kaljalla, se hänelle sallittakoon työviikon päätteeksi. Se ei ole liikaa!

Näin ollen mielestäni pitäisi katsoa näitä asioita siltä kannalta, mitä ne työelämässä todel-

lisuudessa ovat, eikä pelkästään, miltä ne näyttävät porvarien silmälasien läpi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. R. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuopalle haluaisin sanoa, että osa-aikatyötä tehtiin silloin, kun suhdanteet olivat hyvät, huomattavasti enemmän kuin nyt ainakin STTK:n tilastojen mukaan. SAK:n tilastoja en tunne.

Sitten haluaisin sanoa sen, että yrittäjä tekee neljäkymmentäyksi ylimääräistä työpäivää jo kuukauden sisällä. Häneltä loppuvat yliaikatunnit jo heti kättelyssä, mutta sitähan ei lasketa, kun yrittäjää ei kukaan suojele vaan kaikki riistävät.

Minun Elon laskuoppini mukaan, kun markkinat pudottavat tuotteen hinnasta kaksi kolmasosaa pois ja työntekijöiden palkat eivät jouta, siinä joustaa joko yrittäjän selkänahka tai mennään nurin.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kuoppa näkee yrittäjän aikamoisena mörkönä. Kuitenkin on niin, että yrittäjällä on palkanmaksuvelvollisuus, syntyy-pä tulosta tai ei. Siinä, niin kuin ed. R. Korhonen totesi, vain yrittäjä joustaa ja velvoitteista on kuitenkin suoriuduttava.

Meillä on hyvä osoitus yrittäjien hyvänahkaisuudesta. 90-luvun taitteessa tilaukset loppuivat, mutta työntekijät olivat kuitenkin työssä ja heille edelleen maksettiin palkkaa. Tosin tänä päivänä he ovat kortistossa mutta toisaalta yrittäjät ovat entisiä. Sieltä ei ole koskaan paluuta!

Ed. K u o s m a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kuopalle toteaisin, että Suomessa työntekijäin asema työpaikoilla on erittäin hyvä ja turvattu. En tiedä toista valtiota maailmassa, missä näin korkea moraali työpaikalla on työntekijän ja työnantajan välillä.

Ylityökorvauksista vielä: Kysyin 22 §:n vuoksi, onko nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, kun on 500 000 työtöntä, mitään järkeä maksaa 50:n, 100:n ja 200 prosentin ylityökorvauksia. Perustelen sitä niin, että jos näitä ylityökorvauksia ei maksettaisi, yrittäjät ja työnantajat palkkaisivat lisää väkeä työpaikoille, koska työntekijät eivät todennäköisesti suostuisi tekemään yli

kahdeksan tunnin päivää. Tällaiseen ajatukseen eli rakenteellisiin muutoksiin olisi syytä.

Kun täällä ystävät hyvät ovat puhuneet, mitä tarkoittavat työpaikoilla joustot, sanon vanhana yrittäjänä, että se tarkoittaa sitä, että kun yrityksessä on töitä, silloin tehdään töitä, ja kun yritykseltä loppuvat työt ja tilauskanta, silloin yrittäjällä, joka haluaa jatkaa yritystoimintaa, pitää olla mahdollisuus mahdollisimman nopeasti vähentää työvoimaa, pistää lomalle tai jopa sanoa irti. Yrityksen oma pääoma tällä hetkellä suomalaisissa yrityksissä on erittäin alhainen. Ennen kuin työntekijät yrityksestä saa ulos, yritys ehtii kaatua. Ei kai kenenkään etu ole, että hyvä vanha yritys kaatuu tilausten puutteesta ja työntekijöille ei ole varaa maksaa palkkoja, koska ei ole omaa pääomaa. Nämä perusarvot meidän pitäisi eduskunnassa miettiä. Itse olen ollut yrittäjänä 26 vuotta, ja yli 500 ihmistä on ollut palkkalistoilla. Tunnen tämän taakan.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Kuosmanen!

Ed. **K u o p p a** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. R. Korhonen totesi, että osaaikatyötä tehdään vähemmän kuin aikaisemmin. Totta kai sitä tehdään vähemmän, kun yrittäjät ovat antaneet niillekin lopputilin, jotka ovat pääsääntöisesti olleet erittäin pienipalkkaisia. Täytyy toki myöntää, että Suomessa on yrittäjiä, jotka maksavat palkan ja sanovat vielä, että palkkakustannukset eivät ole yrittäjille pullonkaula, vaan markkinat nimenomaan. Kysyntä on se pullonkaula, josta ongelmat syntyvät. Näin sanovat yrittäjät, jotka maksavat palkan.

Paikallisesta sopimisesta: Jo 70-luvulla, kun itse olin pääluottamusmiehenä, sovittiin paikallisesti ja sovittiin joustoista. Eivät työehtosopimukset eivätkä -laitkaan olleet silloinkaan esteenä, vaan käytössä sillä tavalla, kuin tarvittiin ja järkeväksi nähtiin. Mutta väitän edelleenkin, että työntekijä tänä päivänäkin ja erityisesti nykyisessä työttömyystilanteessa on paljon huomonnassa asemassa kuin työnantaja, koska työnantajalla on työjohto- ja -valvontaoikeus ja työehtosopimusten ja lakien tulkintaetuoikeus.

Ed. **R e h n**: Arvoisa puhemies! En malta alussa olla kommentoimatta ed. Kuopalle, että tasa-arvo pitkälti on sitä, että vastuu jää työnantajalle kuitenkin. Nykyisissä yrityksissä, varsinkin pienyrityksissä, ollaan erittäin tasa-arvoisia

muuten, mutta kun taloudellinen kokonaisvastuu on kuitenkin yrittäjällä, hänen on katsottava kokonaisuus kuntoon, ja kysyntä riippuu kilpailukykyisistä hinnoista.

Ed. **E l o** sanoi, että työttömät ovat joustaneet. Niin ovat yrityksetkin. Monet ovat kaventaneet toimintaansa. Noin 30 000 yritystä on joutunut konkurssiin muutaman vuoden aikana. Se on joustoa sieltä suunnasta.

Kun ed. **M ä h ö n e n** sanoi, että työaikajoustot eivät auttaneet rakennusalan pystyessä pysymistä, hän itsekin tietää, että se on aika naurettava väite. Ei se nyt voinut siitä johtua, että rakennusala meni lamaan.

Mutta kaiken kaikkiaan esityksestä: Esitetyn työaikalain suurin etu mielestäni on se, että viisi lakia saadaan yhdistetyksi yhdeksi laiksi. Tähän saakka samassa yrityksessäkin on jouduttu seuraamaan kahta ja jopa kolmeakin työaikalakia, kahtaamaan näitä.

Työpaikkakohtainen sopiminen on hyvä asia, kun se laajenee, mutta se ei mielestäni laajene riittävästi. Olisi pitänyt saada tehdä enemmän kuin nyt määrätty neljäkymmentäviisi tuntia viikossa joustoaikaa, normaalin työajan jakamista. Tasausjakso voisi olla pitempi kuin nyt määritelty. Yritysten toimintavalmius vaatii, että asiakas otetaan huomioon. Silloin vain pystytään käyttämään kapasiteettia järkevästi tilausten mukaan.

Ed. **M ä h ö n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. **R e h n i n** puheenvuoroon: Todella, jos minä olisin väittänyt, että rakennusalan työehtosopimuksissa olleet riittämättömät joustot olivat olleet rakennusalan kannattamattomuuden taikka nurinmenon syynä, olisipa tosiaan ollut naurettava väite. Mutta siitä huolimatta yrityksiä meni nurin. Vaikka joustoja oli siellä, niitä ei käytetty.

Ed. **V i i t a m i e s** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ajattelu, että työelämän joustoilla saataisiin aikaan rakenne, jossa pystyttäisiin jatkuvasti ylläpitämään kilpailukykyisiä hintoja ja varmistamaan siten tuotteiden kysyntä, viittaa keskusteluun, jota on Suomessa käyty Uuden-Seelannin-mallista. Tässä keskustelussa ainakin tässä vaiheessa tuntuu unohtuvan useiden kansantaloustieteilijöiden huoli Uuden-Seelannin kansantalouden tulevaisuudesta, kun jatkuvasti voidaan luottaa siihen, että työmarkkinat joustavat, palkat joustavat, kun työehtosopimusten yleissitovuus on kielletty, kuten Suomesakin kepu esittää. Tämä on johtanut siihen, että

kaikki muut kilpailukykyyn vaikuttavat keinot on laiminlyöty. Uuden-Seelannin osalta huoli kohdistuu esimerkiksi tuotekehitystyön laiminlyöntiin. Sellaista kehitystä ei Suomeen voi toivoakaan.

Ed. U o t i l a : Arvoisa rouva puhemies! Työelämän kysymykset ja varsinkin joustot ovat aihe, joka täällä herkästi saa aikaan tällaista aika intohimoista ja, voisiko sanoa, repiväkin vastakkainasettelua. Kuitenkin tämä kokonaisuus, mitä tämäkin työaikalakiuudistusnippu pitää sisällään, sisältää isoja asioita. Meidän pitäisi pystyä hyvin vastuullisesti ja kiihkoilematta niistä puhumaan.

Aloitän ylityökysymyksestä. Vaikka ylityöt ovat perusteltavissa määrättyissä mitoissa ja ovat, voisiko sanoa, pakollisia riippuen vähän alasta, työpaikasta, tilanteesta jne., en voi ymmärtää niitä, jotka ovat sitä mieltä, että tämä ei olisi ongelma, kun viime vuonna esimerkiksi, kun maassa on puolisen miljoonaa työtöntä, tässä maassa ylityötä tehtiin enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Ei voi olla perusteltua, että sadattuhannet ihmiset kävelevät saamatta yhtään tuntia työtä ja toiset kärsivät burn outista liian suuren kuorman alla, liian pitkien päivien rasittamina työpaikoilla.

Ylityöt ovat vaikea kysymys työntekijälle. Työntekijällä on varmasti motivaatio hankkia lisäansioita ylityökorvauksen kautta tilanteessa, jossa perheessä on työttömyyttä, oma työpaikka on mahdollisesti vaakalaudalla. Halutaan ottaa silloin ansioita, kun on mahdollista. Se on yksi puoli.

Mutta toinen puoli on kyllä se, että ylityöt, joiden pitäisi periaatteessa olla vapaaehtoisuuteen perustuvia, eivät monella työpaikalla ole, vaan on suoranaisten painostuksen ja pakon edessä tehtäviä töitä. Se täällä tuli esiin, että varmasti hyvin usein on niin, että jollei ole ns. ylityöhalukkuutta, jollei ole ns. venymistä, niin katsotaan portin takaa porukka, jolla sitä halukkuutta ja venymistä on. Ihmiset joutuvat ylitöihin myöskin vasten omaa tahtoaan. Se on kyllä huono asia, kun muistetaan, mitä tämä rasittavuus tuo mukanaan.

Ed. Kuosmanen ehdotti, että poistetaan ylityöstä korvaukset. Minusta voisi oikeastaan tehdä niin, että kolminkertaistettaisiin ylityökorvaukset, jotta halukkuus teettää työtä ylitöinä eikä uusilla työntekijöillä vähenisi. Se voisi olla toinen vaihtoehto tähän tilanteeseen vaikuttaa. On hyvä, että ylityömääriä tällä lakiesi-

tyksellä pystytään rajaamaan, mutta olisin ollut valmis rajoittamaan kyllä niiden määrää enemmänkin.

Ylempien toimihenkilöiden osalta lakiuudistukseen sisältyy aikamoinen kädenvääntö. On hyvä, että siitä syntyi ratkaisu, joka nähtävästi osapuolia tyydytti. Tämäkin liittyi ylitöihin. Mikäli ylempistä toimihenkilöistä aika iso osa olisi jäänyt työaikalain ulkopuolelle, he olisivat olleet juuri sitä joukkoa, joka olisi tehnyt ylitöitä ilman ylityökorvauksia. Se ei olisi ollut missään nimessä järkevää, ei työllisyydenhoidon kannalta eikä ollenkaan tietenkään heidän henkilökohtaisen turvallisuutensa ja suojelunsa kannalta. Oli hyvä, että tässä kuitenkin nähtävästi on ratkaisu löytynyt.

Yleinen mielipide todella on lisääntynyt sen puolesta, että työtä on jaettava. Jos meillä viime vuosikymmenen lopulla tehtiin sama tuotantomäärä, kuin tullaan tänä vuonna tekemään tässä maassa, ja se silloin syntyi 400 000 ihmistä suuremmalla työpanoksella, on aivan selvä, että ilman tämän jäljelle jäävän työn jakamista ei voida eteenpäin mennä työllisyyden hoidossakaan.

Minua huolestuttaa se, että ne vapaaehtoiset työajan jakamisen mallit, joita on olemassa, osaaikaisia, työvuorottelujärjestelmä jne., ne tökkivät ja tökkivät julkisellakin puolella. Toivon, että työministeri Jaakonsaarikin tähän kiinnittää huomiota, millä saataisiin rohkaistua niin valtionhallinnossa, valtion eri tahoilla kuin kunnissakin tätä vapaaehtoista vaihtoehtoa. On tullut aika paljon viestejä, että nimenomaan näilläkin sektoreilla keinoitekoisin perustein pyritään estämään ihmisiä tekemästä vapaaehtoisia ratkaisuja, niin että he lähtisivät vuorotteluvapaalle, ottaisivat osa-aikaisän jne. Tähän on saatava myönteisempi viire, jotta käytännössä se vapaaehtoinenkin työn jakaminen pystyttäisiin vieämään eteenpäin.

Työaikalaissa korostetaan työpaikoilla tahtuvaa sopimista. Minulla on sellainen käsitys, että niillä isoilla työpaikoilla, missä on suhteellisen tasavertaiset sopijaosapuolet, näitä joustoja tehdään tosiasiaassa hirveän vähän. Tässä vähän sellainen tulee mieleen, että on koiranhäntä haudattuna, niin että siellä, missä työnantajalla on todella aika vahva asema työntekijöihin nähden, niitä joustoja halutaan ja siellä niitä pystytään ehkä työnantajan näkökulmasta eniten yksipuolisesti hyödyntämään. Mutta näiden joustojen lähtökohtana pitää olla tasavertainen sopiminen, molempien osapuolten tarpeiden ja lähtökohtien tunnustaminen. Jos ratkaisuja täs-

sä hengessä pystytään aidosti tekemään, minä kyllä allekirjoitan joustojen lisäämisenkin.

Esimerkiksi Volkswagenin autotehtaalla Saksassa, oliko se, 30 000 työpaikkaa turvattiin, kun Volkswagenin työntekijät päättivät, että lyhentävät työaikaansa. He tekivät noin 150 erilaista työaikamallia eri lähtökohdista sopien työnantajan kanssa ja tinkivät myös palkkaeduistaan. Tällaista solidaarisuutta ja joustamista tarvitaan varmaan suomalaisessakin työelämässä, koska silloin voidaan antaa työn jatkamismahdollisuus niillekin työtovereille, jotka muussa tapauksessa joutuisivat ulos.

Ministeri aivan oikein korosti työntekijän suojelunäkökulmaa, työntekijän turvallisuuden näkökulma. On tärkeätä, kun joustoja tulee, yksittäisen työntekijänkin kokea, että hänellä on todella mahdollisuus aidosti olla vaikuttamassa esimerkiksi työaikaansa koskeviin ratkaisuihin, että hänet todella otetaan huomioon. Työmatkat, perhetilanteen muuttuminen, työn raskaus, kaikki tällaiset henkilökohtaiset syyt on otettava huomioon yksilötasolla. Tärkeää on, että myös lähtökohtana on se, että kun työpaikalla sovitaan, on myös sopijaosapuolet. Tästä on kysymys, kun puhutaan luottamusmiesten aseman vahvistamisesta, luottamusmieläin säättämisen tärkeydestä jne. Pitää olla se kumppani, pitää olla sopijaosapuoli, niin että sitä aitoa sopimista voidaan tehdä työpaikoilla.

Yksi yksityiskohta minua vähän laivanrakentajana tässä lakiuudistuksessa ihmetyttää. Kun tähän mennessä nimenomaan telakoilla on sovittu, millä tavalla hommat hoidetaan, kun laivoja koeajetaan, niin minkä vuoksi täällä nyt jakso-työhön on laivojen koeajot laitettu? Tähän asti on voitu sopia työpaikoilla, telakoilla, millä tavalla hommat hoidetaan, kun laivan koeajo tehdään. Nyt lakiin on ympätty mukaan, että siitä tehdään jaksotus- eli periodityötä. Minusta se on turhaa, työ on sujunut työpaikkakohtaisesti sopien tähänkin asti.

Lopuksi vielä toistan sen, että työaikalakiuudistus sisältää pieniä myönteisiä elementtejä, mutta seuraava suuri kysymys on se, mitä me teemme lainsäädännön tasolla työn uudelleenjakamisen vauhdittamiseksi, laajentamiseksi ja käynnistämiseksi. Se on varmasti lähivuosien suurin kysymys työelämää koskien.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Uotilan ihmettelyyn suuresta ylityöntuntien määrästä, mitä viime vuonna esimerkiksi on yrityksissä tehty, totean, että se johtuu

yksinkertaisesti yrittäjän epävarmuudesta. Ei uskalleta palkata lisää työvoimaa, kun ei tiedetä, miten jatkossa käy. Se on usein elämän ja kuoleman kysymys ainakin pienelle yritykselle. Jos tekee henkilöstöä koskevan virherekrytoinnin, se voi merkitä yrityksen loppua ja samalla yrittäjäperheen ja joskus myös takaajina olleiden sukulaisten omaisuuden menetystä jne.

Erinomaista, että ed. Uotila arvosti Volkswagenilla tehtyä ratkaisua. Se on todella hyvä esimerkki oikeanlaisesta joustamisesta. Laivanrakennusesimerkki sen sijaan panee vähän ihmettelemään, mitä tämä lakiuudistus loppujen lopuksi tarkoittaa.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ylitöiden määrä on ongelma, niin kuin ed. Uotila totesi. Sen voin todeta ed. Rehnille tässä välissä, että niin tehdään myös suuryrityksissä jatkuvasti, niin että ei ole mikään selitys, että se on pienyritysten juttu.

Mutta ed. Uotilalle ylitöiden korvaustasosta. En pane hanttiin, jos tehdään se oikein kalliiksi tai oikein halvaksi. Nimittäin, jos ed. Kuosmanen on ihan vakavissaan siinä, että kun maksetaan yksinkertainen palkka ylitöiden osalta, se vähentäisi ylitöiden tekemistä, miksi ei tehdä niinpäin, että maksetaan puolet palkasta? Ei makseta edes oikeaa tuntipalkkaa. Se olisi kaikkein tehokkain keino ylitöiden rajoittamisessa. Luulisi, ettei kukaan jää ylitöihin saadessaan siellä ollessaan puolet palkasta. En esitä tätä, mutta monet ystävät työpaikoilla ovat kysyneet, eikö voitaisi tällainenkin temppu tehdä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ensinnäkin haluaisin todeta, että kyllä minusta ylityön hinnassa ed. Uotilan näkemys olisi paremmin tulokseen johtava kuin ed. Kuosmanen, jos sitä järkevästi ajatellaan ja sillä tavalla, mistä voisi olla apua.

Kun ed. Uotila puhui työn vuorottelun tökkimisestä, niin aikanaan kun tätä lakia täällä säädettiin, lähdin siitä, että tämä ei onnistu, koska työnantajat eivät ole halukkaita vaihtamaan hyvää, luotettua, varmaa työntekijäänsä ehkä epävarmaan työntekijään, siis sellaiseen työntekijään, josta on jo kokemuksia. Se tökkii varmasti tähän.

Hiukan sama on ylitöitten puolella se, että jollakin tavalla jossakin vaiheessa — meillähän ei huonoja työntekijöitä olekaan — työntekijät jaettiin tietyllä tavalla oikein hyvin ja vähemmän hyvin. Ne parhaat jäivät työhön, ja näitä, jotka

on saatu ulkopuolelle, ei haluta hinnalla eikä millään ottaa takaisin. Näin ollen halutaan pärjätä sillä, että teetetään ylitöitä työhön jääneillä, joilla on sitten tietyn asteinen velvollisuus myös työpaikkansa pitämiseksi tehdä näitä vaikka kuinka mielettömästi, jopa laittomastikin.

Ed. K u o s m a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Yritykset ovat joutuneet siihen tilanteeseen, että yhä enemmän tänä päivänä käytetään alihankintaa. Kun työaikalainsäädäntö on niin tiukka ja sitova yrittäjään nähden, se aiheuttaa sen, että yhden tai kahden miehen yritykset tekevät alihankintana urakat jatkossakin, jos emme pysty joustamaan työajoissa ja työaikakorvauksissa.

Nythän on tilanne näin, että johtavat toimihenkilöt ja virkamiehet eivät saa minkään näköistä ylityökorvausta tänäänkään. Minkä takia sitten pitää maksaa normaalityöntekijöille ja duunareille ylityökorvaus? Näitä asioita meidän pitää ennakkoluulottomasti pystyä miettimään ja vertaamaan toisiinsa. Vain keskustelemalla ja uusilla ideoilla luomalla pystymme nostamaan kansakunnan tästä lamasta. Tärkein tehtävä eduskunnalla mielestäni on työllistäminen ja sitä kautta valtiontalouden kuntoon saattaminen.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ihan lopusta totean, että sen takia minusta olikin aivan oikein, että ylempien toimihenkilöiden rajaus ei muutu. Niillä, joilla on todella johtajan asema, on johtajan palkat, johtajan sopimukset. Heillä on kyllä erilainen asema työelämässä muutoinkin. Mutta niitä, jotka ovat käytännössä työntekijöitä, vaikka ovat ylempiä toimihenkilöitä, pitää koskea työlainsäädännön ja työlainsäädännön antaman suojan myös työaikojen suhteen.

Työn vuorottelun tökkimisestä vielä sen verran, että tämä on ihan totta, mitä ed. Aittoniemi totesi. Vetoaisin nimenomaan ministeriin sillä tavalla, että tätä painotettaisiin, että ainakin tällä julkisella puolella, johon meillä pitäisi olla jonkinlainen otekin tai ainakin jonkinlainen vaikutusmahdollisuus, rohkaistaisiin eikä näillä keinokeinoisilla syillä kierrettäisi sitä, kun ihmiset haluavat vapaaehtoisesti jakaa työtään ja lähteä esimerkiksi vuorotteluvapaalle.

Ylitöiden korvaaminen — alihankintatyöt, määräaikaiset työsuhteet ja pysyvän työvoiman lisäpalkkaaminen ovat minusta parempia vaihtoehtoja kaikki kuin se, että se väsynyt porukka,

joka talossa on, pakotetaan tekemään liian paljon töitä.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Tästä laista voisi sanoa: Paljon porua ja vähän villoja. Ed. Rehn kertoi jo lain hyvät puolet ja esitti myös hyvää kritiikkiä. Samoin ed. Kempainen käsitteli melko perusteellisesti työajan ja ylityöajan ja niiden vaikutuksen kansalliseen kilpailukykyymme, joten sitäkö en minä käsittele enempää.

Keskusteluissa unohtetaan aina se merkittävä ero, mikä on suuryrityksellä ja pk-yrityksellä, mikroyrityksellä. Se ero on hyvin merkittävä niin taloudellisten kuin henkilöstöresurssienkin välillä.

Erityisesti haluaisin huomauttaa ed. Kuopalle, että kun hän puhuu, minä aina kuulen siellä suuryrityksen suurten joukkojen marssiasteleet takana. Sen sijaan itse on ährännyt 25 vuotta, neljännesvuosisadan, pk-sektorilla, jolla yrittäjän problematiikka on presiiis sama kuin työntekijän, ollaan kuin paita ja peppu keskenämme ja tiedämme toistemme huolet ja murheet. Ne kuviot ovat aivan toiset, aivan toisesta maailmasta. Eli se todellisuus, missä kotimarkkinoiden pk-yritykset, ne vähäiset ja terveet, vielä kamppailevat, ei tunnu täällä todella olevan monellekaan tuttu.

Pk-yrityksen resurssit ovat yrittäjä ja hyvät työntekijät ja heidän yhteensopiva henkilöemiansa. He ovat se yrityksen resurssi, jota ilman hyvää tulosta ei synny. Ei siellä toimi se huoltajasuhde, niin kuin SAK:ssa, että on 1,1 miljoonaa työntekijää ja 120 000 luottamusmiestä eli yksi per joukkue, yksi per yhdeksän henkilöä, sen sijaan että tyttärensä peruskoululuokalla on yksi opettaja per 27 lasta. Ei pk-sektorilla toimi tämä, vaan siellä tehdään töitä yhdessä. Yritykset toimivat omin tavoin, työnantaja ja työntekijät yhteistuumin. Heille on tärkeintä, että he saavat hommansa hoidettua. Hyvässä yrityksessä tieto kulkee. Se kulkee ylhäältä alas ja alhaalta ylös, ja yrittäjä joustaa työntekijöiden tarpeitten mukaan. Näin minä näen hyvän pk-yrityksen.

Tosin siellä ei taatusti ole eletty nykyisten työaikalakien, niitten viiden lain, mukaan ja tuskin tullaan elämäänkään tämän raamatun mukaan. Siellä kaikki tietävät, missä yritys on menossa, missä työntekijät ovat menossa, missä yrittäjä on menossa, ja toimitaan ja puhalletaan yhteiseen hiileen. Jos sitä ei tehtäisi, yritys olisi loppu ja työ olisi loppu, ja sitä he eivät kukaan halua. Tämä yhteishenki ja -ymmärrys tekevät todella sen

työnteon ja työn teettämisen mahdolliseksi. Mitenkään muuten se ei tule siellä onnistumaan.

Niinpä väittäisinkin, että jos tämän uuden työaikalain 22 §:ää kirjaimellisesti noudatettaisiin pk-yrityksissä, meillä menisi satoja yrityksiä nurin. Se on se tulevaisuus. Eli edelleenkin työpaikat ja työntekijät ymmärtävät ruohonjuuritasolla, kuinka voidaan elää ja tehdä töitä. Täällä me laadimme lakeja, ja se on sille maailmalle vierasta. Se on toki hyvä. Minä ymmärrän, että täytyy olla joku turva ja joku raami. Mutta joskus tulee mieleen, onko mitään järkeä tehdä sellaista turvaa ja sellaista raamia, jota ei pystytä noudattamaan. Eli tavallaan työntekijät ja työnantajat toimivat pk-sektorilla tietystä laittomuudessa. He eivät tee sitä tahallaan, mutta he tekevät sen siitä syystä, että voisivat tehdä työtä ja yrittää. Se on se heidän reaalisuutensa. Tämä on sitä todellisuutta. Sen haluaisin sanoa, että arvostan suuresti ed. Uotilan puheita, kun hän ikään kuin näkee sen todellisuuden. Hän ymmärtää, missä ollaan menossa.

Haluaisin puhua lisäksi sellaisesta työnteosta, joka vaatii erityisosaamista. Silloin kun tulee kiire ja paine, ei siihen oteta jossakin susirajalla toista osaavaa tekijää kiireapulaiseksi, vaan yritetään tehdä sillä porukalla, koska siellä ei ole käytettävissä edes niitä työntekijöitä, ei ole, mistä ottaa. Ei kukaan lähde tässä maassa kolmen viikon tai kahden kuukauden työsuhteen takia muuttamaan toiselle paikkakunnalle. Siitä tulee hankaluutta, ja siinä saattaa mennä niitä saavutettuja etuja. Se työvoima ei vain liiku siihen tarpeeseen.

Silloin joudutaan joustamaan siinä työyhteisössä ja tekemään olevilla resursseilla. Jos työntekijät eivät jaksa eivätkä voi, yrittäjä joustaa tai sitten ei saa tilauksia eikä töitä, ja sitten loppuu kaikki. Eli pk-sektorin yrittäjä on se kaikkein eniten riistetty luonnonvara tässä maassa. Se on se luonnonvara, jonka puoleen hallitus huutaa, mutta jota mikään laki ei armahda. Tämä on toinen tosi. Yrittäjät pyrkivät elämään ja toimimaan tilanteiden mukaan, koska heille se yritys on tärkeä. Heille on tärkeää pitää se yritys pystyssä, jotta heillä itsellään olisi leipä, ja samalla tietenkin turvataan myös työntekijöitten leipä.

Arvoisa puhemies! Uskon, että tämä maailma pyörii sittenkin, vaikka lainlaatijat yrittäisivät sen pysäyttää. Professori Riekkinen on väittänyt, että aivojen käyttö lisää niiden toimintaa. Me käytämme 5—10:tä prosenttia. Hän on kehottanut puuhasteluun, ahkeraan aivojen ylikuormitukseen, ettei dementia iske. En minä usko, että

työntekokkaan on niin paha asia, että siihen kuolee.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. R. Korhosen puheenvuorossa oli parasta pienyrittäjän aseman erittely. Oikeastaan halusin käyttää vastauspuheenvuoron jo ed. Uotilalle, kun ed. Uotila puheenvuorossaan totesi, että nimenomaan pienyrityksissä työnantaja on vahvoilla. Luulen, että tähän virheajatteluun perustuu se, että tällä tavalla toteutettuna tämä hallitus ei työllisyyspolitiikassaan onnistu. Siitä ovat esimerkkinä esimerkiksi nämä 30 000 konkurssia, jotka yrittäjät tekivät viime vuosien aikana. (Välihuuto) — Oli pa se minkä hallituksen aikana tahansa ja mistä syystä tahansa. Siitä olisi käytävä eri keskustelu.

Joka tapauksessa yritykset ovat tehneet konkurssuja ja osoittaneet, että eivät ainakaan olleet vahvoilla. Minusta tämä on siitä selvä osoitus. Valitettavasti siinä käy niin, että katoaa pääomaa, katoaa yrittäjä, mahdollinen uusi työnantaja. Työntekijöille sentään jää useimmiten työttömyyskorvaus ja ammattitaito. Rapistuu sekin ajan myötä, mutta tällä tavalla meillä on menetetty yrittäjiä. Kun tämäkään lakiesitys ei tätä tosiasiaa tunnusta, tämä on selvästi maho.

Työministeri J a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! On totta, että 90-luvun ensimmäisinä vuosina, 90—94, Suomesta hävisi 400 000 työpaikkaa. Siinä sivussa meni korvaamaton määrä yrittäjäpersoonallisuuksia. Olen tavannut heistä monia, ja he sanovat, että se johtui juuri devalvaatioseikkailuista. Yrittäjät olivat ottaneet valuuttalainoja ja luottivat hallitukseen, että ei devalvoida, ja devalvoitiin. Sen takia nämä yrittäjäpersoonallisuudet kokivat kovan kohtalon.

Lopetetaan tämä menneisyyskeskustelu. Nyt kannattaa luoda myös yrittäjyydestä positiivinen malli. En ihmettele hirveän paljon, että uutta yritteliäisyyttä ei synny, kun yrittäjät itse valittanut jatkuvasti. Arvoisa ed. R. Korhonen, joka edusti täällä pk-yrittäjiä, antoi sellaisen kuvan, että mitään niin kurjaa hommaa ei ole maailmassa olemassakaan kuin olla yrittäjä. Sehän vasta on haastava, vaatava ja hieno tehtävä, joka vaatii luovuutta, monia taitoja. Sen pitää olla nuorisolle oikein esimerkkinä: Aletaan kaikki yrittäjiksi, koska tiettyä yrittäjyyttä, henkistä yrittäjyyttä, tarvitaan palkansaajanakin. Minusta sekä yrittäjäjärjestöjen että yleensä politiikan pitäisi löytää elämästä vähän myönteisempiä sävyjä eikä jatkuvasti niitä huonoja esimerkkejä.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. R. Korhoselle lyhyesti haluan todeta, että eihän nykyinenkään laki estä yhteistyötä, ei se sitä kiellä eikä siinä mielessä ole esteenä eikä varmaan tulevakaan laki. Huolestuneena väitän edelleenkin, että työntekijä on edelleenkin huonommassa asemassa yrityksissä. Ed. Korhosen puheesta tuli esille, että tavallaan laki on pahin yrityksen syöjä työntekijän lisäksi. Ei se mielestäni näin ole, jos lakia noudatetaan samalla tavalla, kaikki yrittäjät noudattavat, ovat samalla viivalla. Valitettavasti vain tapahtuu niin, että läheskään kaikki eivät lakia noudata, ja silloin syntyy epäterve kilpailutilanne ja se haittaa yrityksiä.

Yritysten pahin uhka mielestäni on kuitenkin ollut viime vuosina korkeat korot, joita Suomessa on peritty. Parinkymmenen prosentin korko vei kyllä varmasti paljon useampia yrityksiä nurin kuin se, että työntekijöille ei pystytty antamaan lopputiliä tarpeeksi nopeasti, kuten ed. Kuosmanen täällä totesi. Viime kädessä laskut tulevat veronmaksajien maksettaviksi. Palkaturvahan se viimeinen on, jos kaikkein huonoimmin menee.

Mielestäni pitäisi katsoa kokonaisuuksia. Mitkä ovat yrittämisen suurimmat ongelmat? Varmasti myös byrokratialla ja lainsäädännöllä on oma osansa, mutta vielä suurempi osa siinä on se, että ei ole riittävästi maksukykyisiä asiakkaita. Se kai suurin ongelma on.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. R. Korhonen kuvasi aika hyvin pk-yritysten näkökulmaa ja sitä, millä tavalla pienessä yrityksessä täytyy toimia, jotta siellä pärjätään. Se on ihan selvä.

Onko laki kuitenkaan tarpeeton siinä mielessä, että meillä on hyvin paljon muitakin kuin pienyrityksiä? Minusta niitä muita varten tarvitaan hyvin tiukkaa lainsäädäntöä, koska suuryrityksissä jostakin muualta määrätään, mikä on tulostavoite, millä työvoimamäärillä tehdään jotain, mitä pitää jäädä viivan alle tilipäätökseen. Omistaja on hyvin kaukana. Koko se jengi on vierasta porukkaa, toteuttaa aika kylmästi sitä systeemiä.

Yli tänä päivänä valitettavasti suomalaisessa yhteiskunnassa on vanhaa patruunahenkisyyttä. Sellaisia hienoja periaatteita, joita ed. Korhonen kuvasi olevan pk-yrityksissä, näissä isoissa yrityksissä ei välttämättä vielä ole, ainakaan joka paikassa. Inhimillisyydellä ja uusajattelulla on vielä ainakin varaa kasvaa. Siinä mie-

lessä näen, että tällaisten lakien täytyy olla hyvin selkeitä: enimmäismääriä, sääntöjä ja vähimmäisehtoja, jotka turvaavat ihmisille kuitenkin toimeentulon ja oikeuden johonkin turvaan, mikä se sitten onkin.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen ed. R. Korhosen kanssa samaa mieltä siitä, että on erityisosaamista ja sen vuoksi ylityöt ovat määrättyyn mittakaavaan asti perusteltuja. Väitän, että tänä päivänä monet yrittäjät jopa tilauksia tehdessään laskevat määrätyn ylityöprosentin, laskevat tuotannon suunnittelun sen varaan, että pysyvästi ja säännönmukaisesti teettävät jonkun osan työstä ylitöinä, ja se on mielestäni kestämaton tilanne. Kyllä urakat ja kaupat pitäisi laskea normaalityöajan mukaan ja tätä ylityömäärää saada vähennettyä.

Mitä tulee pienyrittäjiin, en halua, vaikka suuryrityksen palveluksesta olenkin lähtöisin, leimautua pk-yrittäjien, pienyrittäjien, viholliseksi missään mielessä. Minä vain toivon sitä, että työntekijällä henkilötasolla olisi myös pienessä yrityksessä sellainen tunne, että hänellä on turvaa. Siitä tulee motivaatiota tehdä työtä, ei tule myöskään tuottavuutta eikä tule työmotivaatiota alistetusta asemasta, sellaisesta asemasta, josta hurjimpia esimerkkejä on se, että ei aamulla edes tiedä, montako tuntia sinä päivänä saa töissä olla. Tällaisia ylilyöntejä eri puolilla yritetään ajaa tämän keskustelun varjolla läpi. Nämä tekevät hallaa koko myönteiselle kehitykselle, jota myös tarvitaan silloin, kun puhutaan työajoista ja niissä joustamisesta.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Harrastan mielelläni yleensä positiivista ajattelua, niin tässäkin ministeri Jaakonsaarenkin toivomuksen mukaan. Haluaisin kuitenkin tietää, miten ed. Kuoppa muuttaisi suhdetta työntekijä — työnantaja tasa-arvoisemmaksi. Hänellä on varmaan joku hyvä malli siihen. Käsitteäkseni tänä päivänä ainakin pk-yrityksissä ollaan kyllä niin tasa-arvoisia, paitsi sen vastuun osalta, joka jää aina yrittäjälle. Mihin tulostavoite perustuu? Totta kai siihen, että pyritään jatkossakin pysymään pystyssä ja turvaamaan edes ne työpaikat, jotka siellä on. Pitäisikö elää kuin pellossa ilman tavoitteita?

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä keskustelun kuluessa on todella kuullut monenlaisia mietteitä. On pysytty tosiasioissa ja vähemmän tosiasioissa. Olin var-

sin ilahtunut ed. Uotilan puheenvuorosta myöskin, kun hän otti muutamia asioita puheenvuorossaan kuin myös vastauspuheenvuorossaan esille. Ed. R. Korhosen mietteisiin tietyiltä osilta on syytä yhtyä sikäli, että sen verran omassa työssäni — edelleen vetoan siihen — tulin tuntemaan hyvin paljonkin pientä ja keskisuurta yritysmailmaa, ja monenlaistahan siellä näki.

Meillä suomalaisilla vain valitettavasti on — lieneekö niin harvinainen ilmiö muissakaan maissa — yleistämisen taipumus. Meidän pitäisi muistaa, että on kovin monenlaisia yrityksiä, niin suuria kuin pieniä ja keskisuuria, ja kaikkien niputtaminen joko hyviin tai huonoihin pusseihin on kyllä epäviisasta. Pitäisi tunnustaa se, että siellä on veijareita ja kojareita, mutta varmasti myöskin rehellisiä ihmisiä, jotka yrittävät kaikkensa. Heitä on joukossa. Siinä suhteessa on hyvin epäoikeudenmukaista kaikkia pistää samaan pussiin ja piestä samassa yhteydessä.

Kaiken kaikkiaan pidän hyvin valitettavana sitä, että kun olemme keskustelemassa työaika-laista, tämä on nyt kääntynyt vähän vikaraiteille. Tässä nyt on puolin ja toisin vähän syyttelymenteliteettiä. Tällä me emme kovin pitkälle kai pääse eteenpäin. Kyllä pitäisi löytää yhtenäinen juoni tästä hommasta ja yrittää Suomea pelastaa. Aivan niin kuin työministeri on sanonut monissa yhteyksissä, yhteistoiminnalla tämän pitäisi sujua eteenpäin. Muuten tässä hukka perii.

Ed. R. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaarelle haluaisin sanoa, että täytyy olla pikkuisen hullu, jos on yrittäjä, mutta se on sitä positiivista hulluutta, koska siinä uskoo elämään ja siinä uskoo työhön. Se on se, minkä varassa minä olen 25 vuotta elänyt ja elän edelleenkin. Sen takia minäkin tänne tulin töihin.

Kiitän edustajia Lahtela, Uotila ja Mähönen erittäin positiivisista kannanotoista. Myönnän toki sen, että on kelmejä niin yrittäjissä kuin työntekijöissäkin. Ed. Kuosmanen tiesi kertoa, että yrittäjistä on 3 prosenttia kelmejä. Me emme kuulu niihin. Ei voi maalata samoilla väreillä pieniä ja isoja erikseen.

Se, mitä minä yritin maalata esiin, oli se, että tarvitaan yhteistyötä työnantajan ja työntekijän välillä, jotta nähdään, että yrityksen menestys on kaikkien etu, ja tavallaan huolet, surut, vastuut ja tieto jaetaan kaikkien kesken, jolloin työntekijätkin tietävät koko ajan, missä ollaan menossa. Viestinnän täytyy olla avointa. Luulen, että hyvin paljon pk-sektorilla on pyrkimystä siihen.

Ongelmat tässä tarkoittavat vain sitä, että yrittäjien keskinäinen koulutus ei ole riittävää. Heillä ei ole voimia eikä resursseja kouluttautua yhteistyöhön. Mutta mitä valistuneempi yrittäjä on, sen enemmän hän tietää, että jakamalla sen tiedon, jakamalla sen huolen, jakamalla sen yrityksen tulevaisuuden plus jakamalla sitä voittoakin, kun sitä joskus tulee — tappiota emme voi jakaa, sen kannamme itse — sillä tavalla me pääsemme hyvin eteenpäin.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Yrittäminen on todella kivaa, kun on yrittämisen edellytykset. Yrittämisen edellytyksiähän omalta osaltaan tietenkin tälläkin lakimuutoksella pyritään aikaansaamaan. Turvallinen työnantaja on työntekijälle paras mahdollinen työympäristön luoja. Siksi täällä on käyty aika hyvää keskustelua. Ainoa, mikä tästä on jäänyt pahasti soimaan korvassa, on ed. Kuopan suhtautuminen työnantajaan. Se on todella karseaa.

Mutta sellaista positiivista ajattelua, jota ed. R. Korhonen viljeli, meidän pitää vain jatkaa ja jaksaa yrittää ja nostaa tämä uusi työlaainsäädäntökin uuteen arvoon ja sillä myös löytää pohjaa Suomen nostamiselle syvästä suosta.

Ed. M y l l y n i e m i : Arvoisa puhemies! En tiedä, uskaltaako kovasti kehua tältä paikalta. Mielestäni keskustelu on ollut harvinaisen hyvää tässä salissa. Vahinko vain, että meitä on näin vähän paikalla. Olisinko oikeassa, jos ajattelen, että ne, jotka ovat täältä poissa, eivät ole olleet työn kanssa missään tekemisissä, koska tänne ovat ilmeisesti vain asiantuntijat jääneet.

Ed. Lahtela teki mielenkiintoisen esityksen ja on täällä onneksi paikalla vielä. Hän esitti, että laitetaan puoliksi ylityökorvaus, mikä ei ole uutta sinänsä. Rautatehtaassa Ruotsissa 50-luvulla ei suinkaan ylityötuntia maksettu sillä tavalla, että jos kruunun sai normaalisti tuntipalkkaa, niin ylityöstä olisi saanut kaksi. Siellä oli aivan erilainen kerroin silloin jo käytössä. Luulenpa, että tällä tavalla on vieläkin. Suomessa ylityön hinta on aivan eri luokkaa ilmeisesti kuin monessa muussa maassa, hyvin kallis.

Toiseksi olen hiljaa itsekseni, anteeksi, jopa tuhmia sanoja joskus käyttäen 34 vuotta tähän mennessä ihmetellyt, miksi valtiolla on ollut niin hullu systeemi. Siellä tehdään edelleenkin työtä kolmen viikon periodeissa. Aikaisemmin oli 126 tuntia ja vähän enemmänkin, tällä hetkellä 114 tuntia, ja ne tunnit tehdään jopa 4—5 päivässä 15

tunnin jaksoissa esimerkiksi. Sen jälkeen pidetään kaksi viikkoa vapaata, jos ei kerran työtä ole, eikä ole syntynyt yhtäkään ylityötuntia. (Ed. Aittoniemi: Sitten mennään hätätöihin!) — Ei mennä hätätöihin paitsi siellä KRP:ssä, jossa tehtiin ...

Miksi samaa ajatuksenjuoksua ei käytetä myös yksityisellä rintamalla? Itse sitä tietenkin paheksuin vielä parikymmentä vuotta sitten ajatellen, että tämä on epäoikeudenmukaista, kun tiesi, kuinka yksityisellä maksetaan ja heti ylityökorvaukset lähtevät juoksemaan. Mutta valtion systeemi taisi ollakin ihan oikea ja kannatettava: Tehdään töitä silloin, kun niitä on, ja pidetään sitten vapaata, jos on mahdollista, kun on vapaan aika. (Ed. Kempainen: Mutta ei tämän lain jälkeen!)

Arvoisa puhemies! En ole tietenkään ehtinyt tutustua tähän lakiesitykseen kovin tarkoin, joten ei ole viisasta myöskään sitä kovin tarkoin moittia. Jos lain voimaantulon jälkeen työnantaja itse uskoo, että nyt on riittävät joustot, laki varmasti toimii. Voisin asiaan liittyen esimerkiksi vedota johonkin liikenneturvallisuusasiaan ja ottaa esimerkin jostakin kadusta tai tiestä, josta jatkuvasti tulee valituksia, kuinka vaarallinen kyseessä oleva tie on. Asia ei parane lainkaan sillä, että viranomaiset vakuuttavat, ettei tiellä ole sattunut yhtään onnettomuutta pitkään aikaan. Tielle on jotakin tehtävä, jotta ihmiset uskovat tien turvallisuuteen. Toistan vielä: Myöskään niin kauan työajan joustot eivät ole tarvittavat, kun niihin eivät usko työnantajat. Muutokset on varmasti siis tehtävä ja muutokset tulee työnantajien nimenomaan hyväksyä.

Ylitöiden rajoittaminen pienissä yrityksissä saattaa johtaa päinvastaiseen tulokseen. Työpaikat eivät lisäänty, vaan vähenevät. Pienissä yrityksissä ylitöitä tekevät yhdet ja samat henkilöt. Yritys on voinut ottaa tilauksen vastaan, koska yrityksen omistaja tietää, että tilaus saadaan hoidettua, jollei muuten, niin vähän tai enemmän ylitöitä tekemällä. Ei työnantaja ota yksittäistä tilausta varten yhtäkään työntekijää lisää eikä ehkä voi ottaa vastaan koko tilausta, mikä siis aiheuttaa loppujen lopuksi työttömyyttä eikä suinkaan lisää työpaikkoja.

Ei siis ylitöitä tekemään voi ottaa suoraan kadulta ihmistä. Pienessä yrityksessä kaikista ei ole kaikkiin töihin eikä jokaisella ole edes halukkuutta ylitöiden tekemiseen, joten se on aivan eri asia kuin isoissa yrityksissä, joissa on satoja ja tuhansia henkilöitä ja joissa saattaa purra tämä ylitöiden rajoittaminen. Ei oppositiolla voi olla

mitään sellaisia haluja, että kun hallitus tekee esityksen parhaan kykynsä mukaan, se epäonnistuisi. Ei tällaisista ajatuksenjuoksua voi olla tietenkään.

Arvoisa puhemies! Toivon lakiesitykselle joka tapauksessa hyvää menestystä elävässä elämässä. Asiat eivät todellakaan parane riitelemällä, vaan pitää tehdä yhteistyötä.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Tämä työaikalaki on hyvä saavutus hallitukselta, vaikka sen laatiminen ja valmistelu olikin aikamoista yskimistä aika ajoin, mutta sinänsä on tärkeää, että saadaan koottua yhteen lakiin työaikalainsäädäntö, joka työntekijöiden kannalta on erittäin tärkeä kokonaisuus niin kuin myös toisen osapuolen eli työnantajien kannalta.

Kun lakiesitystä nopeasti silmäili, tuli hieman ongelma siitä, että tässä ei ole rinnakkaislakitekstejä eli voimassa olevaa lainsäädäntöä ei ole rinnalle merkitty tai sisällytetty. Ymmärrän tämän, kun muistan esimerkiksi alkoholilainsäädännön uudistuksen. Oli vähän samanlaisia ongelmia, ei ollut rinnakkaislakeja. Tässä on syynä varmasti pitkälti se, että on monta eri lakia, jotka on nyt koottu yhdeksi, ja silloin on vähän vaikea rinnakkaislakeja kirjoittaa rinnalle. Siitä huolimatta olisin toivonut, että tämäkin olisi pyritty tekemään, niin kuin normaali lainsäädännön tapaan, että rinnakkaislaikset ovat mukana, mikä helpottaa eduskunnassa asian käsittelyä hyvin keskeisesti. Nimittäin silloin on helpompi huomata, mitä ollaan muuttamassa.

Toinen puute, joka tässä esityksessä on, on se, mikä jo täällä tuli esillekin, että kansainvälistä vertailua ei ole. Nyt kuitenkin elämme kilpailutilanteessa kansainvälisesti avoimilla markkinoilla, olemme EU:ssa jne. Naapurimaiden ja Euroopan maiden tilanteen vertailu ja selvitys siitä olisi kyllä hyvinkin tarpeellinen ja paikallaan, kun tehdään näin tärkeää lainsäädäntöä.

Kolmas puute samalla tavalla on mielestäni se, että esityksen työllisyysvaikutuksia ei ole esityksen perusteluissa arvioitu lainkaan ja on kuitenkin työelämän keskeisestä lainsäädännöstä kysymys. En tiedä, miksi näin on. Sitä ei ole edes sanottu. Taloudellisten vaikutusten osalta on sentään sanottu, että ei ole merkittäviä välittömiä taloudellisia vaikutuksia. Näiltä osin olisi ehkä ollut syytä esittää meille enemmän perusteluita, jolloin voisimme arvioida myös, mikä tämän vaikutus todella on tähän tilanteeseen, joka on vaikea: työelämän kysymykset ja työttömyys-tilanne, mikä maassa on, yritysten vaikeudet,

myös koko kansantalouden ja valtiontalouden vaikeudet. Niitten arviointi olisi ollut aivan paikallaan.

Nämä pienenä, sanoisinko nyt, kevyenä moitteena tämän esityksen osalta. Sinänsä on todella arvokasta, että tämä kokonaisuudistus yhtenä lakina nyt tänne on saatu.

Vielä yksityiskohdista totean yli- ja lisätyöt, joista tässä keskustelussa on puhuttu aika paljonkin. Vaikka sillä ei kovin suuri merkitys käytännössä tietysti ole, 22 ja 23 § voisivat olla ainakin tämänhetkistä tilannetta ajatellen toisessa järjestyksessä eli niinpäin, että korvaus ylityöstä annettaisiin pääsääntöisesti vapaa-aikana ja vasta toissijaisesti rahakorvauksena. Nyt ensimmäisenä eli 22 §:nä on rahallinen korvaus, jossa prosentitkin on merkitty edelleen. 23 § on ikään kuin sen jälkeen tulevana vaihtoehtona, siis vapaa-aikakorvaus. Sillä voisi olla jonkin verran työllisyysmerkitystäkin, jos korostettaisiin sitä, että ne ylityöt, joita tietysti väistämättä tulee eri tilanteissa eteen erilaisissa yrityksissä, niin kuin täällä on jo viisaasti kerrottu, annettaisiin ensisijaisesti vapaana ja silloin myös voisi tulla sijaistyöpaikkoja, varallaolotyöpaikkoja, kaikkia tällaisia, jotka ovat hyvin arvokkaita ja tärkeitä työllisyyden ja ihmisten työelämässä pysymisen kannalta. Valiokunta voisi hyvinkin mielestäni harkita sitä, että 22 ja 23 § käännettäisiin toiseen järjestykseen ja siten korostettaisiin voimakkaasti sitä, että ylityökorvaukset voidaan antaa myös vapaa-aikana.

Arvoisa puhemies! Täällä on käyty keskustelua joustoista jälleen kerran ja taas kuultu kysymys, mitä ne joustot ovat. Usein se tuolta vasemmalta kuuluu ja kysytään, mitä ne joustot ovat, mitä tarkoitetaan. En lähde purkamaan niitä sen enempää, mutta esimerkiksi sosialidemokraateille voi sanoa, että lukekaa 2,5 vuotta sitten hyväksytty Euroopan sosialidemokraattisen puolueen, EU-demarien, työllisyysohjelma. Siellä puhutaan hyvin tarkkaan siitä, mitä joustoilla tarkoitavat sosialidemokraatit Euroopassa. (Min. Jaakonsaari: Se on tässä näin!) — On hyvä, että se on arvoisan ministerin kädessä. (Min. Jaakonsaari: Se on tässä laissa!) — No, tässä on jotakin, mutta eihän tässä tietysti ole kovinkaan paljon, ja tämä on hyvin lyhyiden askelten politiikkaa. Mutta ymmärtähän tietysti sen, että ei tässä pitkiä askelia oteta, kun kolmikannalla yritetään edetä, vaikka hallitus sitten ajautuikin kolmikannassa umpikujaan niin, että se tämän esityksen joutui yksipuolisesti tekemään aika pitkälti tietysti työntekijäpuolta kuunnellen.

Joustoista sanoisin, että sieltä niitä muun muassa löytyy ja löytyy varmasti myös viiden kuuden vuoden takaa eduskunnan pöytäkirjoista, kun käsiteltiin sitä suurta työelämän uudistusta, jonka Holkerin hallituksen silloiset ministerit Puhakka ja Kanerva valmistelivat, sikäli kuin valmistelivat, eli se oli tietysti virkamiesten työtä. Silloin käytiin keskustelua joustoista, mutta mentiin täysin vääriin suuntaan. Silloin tehtiin raskaita virheitä sinipunahallituksen aikana työelämän kysymyksissä. Sitä laskua nyt kymmenentuhannet, ehkä sadattuhannet työttömät tänä päivänä maksavat sillä, että ovat työtä vaila. Järjettömyksiä tehtiin silloin. Nyt niitä puretaan, mutta kovin varovaisin askelin.

Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen, niin kuin nyt ajankohtaisen työttömyysturvauudistuksen, osalta hallitus on joutunut siihen tilanteeseen, että törmäyskurssi on ollut ja tällä hetkellä on hyvinkin vakava SAK:n ja STTK:n suuntaan. Hallitus hallitusohjelmassaan, jonka kopio minulla tässä on, korostaa kolmikantaisen valmistelun merkitystä ja ehdottomuutta jopa hallituksen valmistellessa näitä esityksiä. Hallitus, niin kuin tiedotusvälineissä sanottiin viime viikon lopun aikoihin, putosi normaalien kuolevaisten joukkoon, kun törmäsi tähän tilanteeseen, että kolmikanta ei pelaa. Uudistuksia ei saada, jos kolmikannan mukaan edetään. Se on tietysti ikävää, koska minä ainakin toivoisin, että voitaisiin sopia asiat ja siltä pohjalta tehdä järkevät uudistukset.

Mutta kun niin ei tapahdu, silloin hallituksen ja eduskunnan on käytettävä sitä valtaa, joka niille on annettu, jonka kansa suoraan on antanut, ja näin sitten edetä. Nyt, ikävä kyllä, esimerkiksi nuoret, 20—24-vuotiaat työttömät ovat se puolustuskyvytön ryhmä, joka joutuu kärsimään työttömyysturvauudistuksesta erityisesti. Tässäkin esityksessä edetään osin tällä politiikalla, että yksi osapuoli on saanut tahtonsa pitemmälle läpi kuin muut.

Palaan vielä ylityökysymyksen. Varmasti vanhassakin lainsäädännössä on esimerkiksi ylityökorvaukset määrätty lakipykälässä, mutta olisi ehkä voinut ajatella, että ne prosenttiluvut 50 ja 100 eivät olisi laissa, vaan esimerkiksi sopimuskohtaisesti sovittaisiin, mikä ylityökorvaus missäkin tapauksessa on. Se on hyvin kaksipuolinen kysymys. Ed. Kuosmanen oli sitä mieltä, että ylityökorvaukset pitäisi poistaa kokonaan, jolloin ongelmat ratkeaisivat. Toisaalta on niinkin, mutta toisaalta se johtaisi ehkä hyvinkin pitkälle aivan päinvastaiseen tulokseen. Kun yli-

toiden teettäminen olisi yhtä edullista kuin normaalityöajan puitteissa työn tekeminen, saattaisi olla, että ylitöiden määrä sen kuin kasvaisi. Rajoittaa ylitöitä pitää. Tässä esityksessä nyt on niiden ajallista rajoitusta kiristetty, mutta korvausmäärät on pantu lakiin. Valiokunta voisi miettiä, onko niiden syytä olla pykälässä noin tiukasti sanottuna.

Arvoisa puhemies! Tämän hetken tärkein kysymys on se, miten työllisyyttä voitaisiin tässä maassa parantaa. Niin kuin totesin, lain perusteissa ei puhuta työllisyyden paranemisesta tai esityksen vaikutuksesta siihen varsinaisesti mitään. Kun hallituksen työllisyyspolitiikan eväät näyttävät täysin loppuneen ja työttömyys on jämähtänyt valtavan korkealle tasolle, niin murheelliseksi tässä väistämässä tulee. Eväät ovat lopussa, ja tilanne uhkaa vain pahentua, kun taloudellinen kasvu heikkenee ja valtion velka- taakka paisuu. Yrityksillä ei mene sen paremmin kuin tähänkään asti. Pk-yritysten osalta ei taloudellisia eikä myöskään muita rasitteita helpoteta sillä lailla kuin pitäisi, niin merkittävästi, että tilanne kääntyisi paremmaksi.

Työn jakamiseen liittyvästä ongelmatiikasta tai sen keinon käyttämisestä tässä tilanteessa paljon puhutaan, mutta mitään ei tapahdu. Työn jakaminen ei ehkä mikään hokkuspokkuskonsti ole työllisyyden parantamiseen, mutta kyllä se sellainen keino on, jota pitäisi ehdottomasti viedä voimakkaasti eteenpäin.

Pääministerin, miksei arvoisan työministerin, olisi syytä nyt kutsua koolle eturyhmät, joilla tässä maassa on valtaa, ja käydä oikein voimallisesti käsiksi näihin kysymyksiin, muun muassa työn jakamiskysymykseen. Suuryritykset tekevät miljardien ja miljardien voittoja, antavat niitä osakkeenomistajille osinkoina ja sijoittavat ulkomaille. Pitäisi nyt vedota niidenkin isänmaallisuuteen, että ne sijoittaisivat niitä miljardejaan kotimaahan, työllistämiseen tässä maassa, Suomessa.

Sitten kun otetaan työn jakamisen ja suuryritysten voittojen lisäksi pk-yritysten ongelmien ratkaiseminen vakavasti ja lähdetään niissä liikkeelle, työllisyysongelmakin voidaan saada parempaan kuntoon kuin nyt. Sen jälkeen, jos työttömiä on, niin kuin heitä varmasti vielä jonkinmoinen määrä on, heille voidaan taata kohtuullinen toimeentulo ja kohtuullinen turva, mitä hallitusmuodon 15 a § edelleen edellyttää.

Nyt hallitus näyttää leikkaavan ostovoimaa edelleen työttömyysturvaa heikentämällä. Se vähentää kulutuskysyntää ja jähmettää edelleen

kotimaan talouden pyörien pyörimistä. Sitä kautta työttömyys, ikävä kyllä, vain pahenee. Tässä kierteessä ollaan ja tästä ei näy eteenpäin päästävän.

Yksi yksityiskohta on se, että vasemmisto on valmis myymään esimerkiksi Valmet Oy:n ja yksityistämään sen. Edellisen hallituksen aikana, silloin kun itse en enää ollut mukana hallituksessa, päätökset tehtiin. Vasemmisto silloin vastusti sitä aika tavalla, mutta tehtiin kuitenkin päätös, että Valmet voidaan yksityistää. Nyt vasemmisto, kauppa- ja teollisuusministeri Kalliomäki, on myymässä Valmetin yksityisille, ja valitettavasti taitaa mennä ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Ed. Kankaanniemi, muistuttaisin siitä, että olemme käsittelemässä työaikalakia!

P u h u j a : Asia taitaa mennä niin, että ulkomaisille sijoittajille menee Valmetkin ja työpaikat siinä. Eli tarvitaan politiikan muutos niin, että työelämää todella uudistetaan. Arvoisalle ministerille voisi esittää kysymyksen hyvinkin liittyen asiaan, arvoisa puhemies. Hallitusohjelman kohdassa "Työelämän kehittäminen" sanotaan: "Hallitus laatii kansallisen työelämän kehittämisohjelman yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa." Missä vaiheessa työelämän kehittämisohjelman laatiminen tänä päivänä on, kun ollaan tällaisella ikävällä törmäyskurssilla, lakko uhkaamassa ja miljardien lasku ehkä tulosa siitä kansantalouden maksettavaksi? Tarvittaisimme todella rakettavaa yhteistyötä työmarkkinaosapuolten kanssa työelämän kehittämisohjelman laatimiseksi. Tätä peräänkuuluttaisin juuri nyt.

E d. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kankaanniemen äänestä jollakin tavalla kuului, että hän on hieman vahingoniloinen siitä, että kolmikantayhteistyö on jollakin tavalla kärsinyt säröä viime aikoina. Kuitenkin hän on sitä mieltä, että sopien nämä asiat pitäisi saada hoidettua. Olen ihan samaa mieltä ja kannan huolta siitä, mihin tämä ajautuu.

Itse asiassa sinällään työaikalain osalta kolmikantayhteistyö tai palkansaajajärjestöyhteistyö ei ole kokonaan kariutunut, koska tässä näkyy hyvin paljon sellaisia asioita, mitä aika pitkälle yhteistyössä on oltu valmiit hyväksymään työmarkkinajärjestöjen taholta. Se näkyy myös julkisessa keskustelussa, joka ei ole hyvin tuomitsevaa tämän lakipaketin osalta. Sen sijaan valitet-

tavaa on se, mitä todettiin työttömyysturvan osalta, ja siitä ollaan huolissaan.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemelle vastaan, että kansallinen työelämän kehittämisohjelma on käynnissä. Siitä ei tehdäkään mitään ohjelmaa pölytymään valtioneuvoston tai työmarkkinajärjestöjen arkistoihin, vaan se lähtee yrityskohtaisista projekteista. Tällä hetkellä on juuri käynnistymässä eri yrityksissä projekteja, joissa yrityksen tasolla kehitetään työelämää niin, että tuottavuus kasvaa ja työelämän suhteet, johtamisjärjestelmät toimivat siihen suuntaan, että tuottavuus kasvaisi niin, että uusia työpaikkoja voidaan avata. Se on hyvässä vauhdissa.

Mitä tulee työajan uuteen jakamiseen ja jaksottamiseen, niin tästä hallituksella on selkeä ohjelma. Siihen kuuluu osa-aikalisia ja vuorotteluvapaa, joiden piirissä on pian lähes 5 000 henkilöä. Osa-aikalisia vetää tällä hetkellä enemmän kuin vuorotteluvapaa.

Toukokuun alussa hallituksen iltakoulu tulee käsittelemään 2 x 6 tunnin työaikakokeilujen tukemista ja vauhdittamista julkisella sektorilla. Kyllä minusta nyt siihen uuteen loikkaan, johon ollaan valmistautumassa työllisyyden hoidon suhteen, on syytä kerätä myös ajatuksia ja näkemyksiä siitä, miten yrityskohtaisesti voitaisiin tehdä sellaisia solidaarisuus sopimuksia, joissa työaika lyhennetään niin, että uusia ihmisiä voidaan palkata.

Minä en usko hirveän paljon siihen, että ylhäältä käsin voidaan työllisyyden kannalta tehdä työaikakäytöksissä kovin ratkaisevia muutoksia, vaan niiden täytyy lähteä yrityksen tasolta. Sellaisia hankkeita onneksi on käynnistymässä aika paljonkin tällä hetkellä Suomessa, ja hallitus tulee niitä tukemaan.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Lahtelan puheenvuoron perusteella. Hänen äänestään kuului selvä epätoivo kolmikannan suhteen, ja se epätoivo oli täysin perusteltua. Ei kolmikantayhteistyötä enää ole. Hallitushan nojasi tulevaisuutensa kolmikannan varaan. Se sai siinä ainoastaan tuposopimuksen aikaiseksi. Kaikki muu on sortunut ja samalla sortunut myös kolmikanta siihen tilanteeseen, ettei ole mitään mahdollisuuksia jatkossakaan.

Ahon hallitus ei aikanaan nojannut toimintaansa kolmikantaan, vaan parlamentarismiin toki arvostaen kolmikannan tarpeellisuutta ja

mahdollisuuksia neuvotella. Mutta Ahon hallitus menestyi, kun se ei lähtenyt liian yksioikoisesti katsomaan, että vain tämä mahdollisuus, vain kolmikanta, on olemassa. Nyt teillä on kaikki eväät levällään. Miten nyt tästä eteenpäin? Näin se on, ed. Lahtela. Hän lähti jo hyvissä ajoin pois täältä, mutta halusin hänelle tämän kuitenkin viestittää.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa rouva puhemies! On hyvä asia, että hallitus on saanut valmiiksi esityksen uudesta työaikalakiin. Nykyinen kirjavyys työaikalakien suhteen on varmasti yksi ongelma ja este sille, että työelämä sisällöllisesti pääsisi kehittymään. Siinä mielessä tällainen laki, joka yksinkertaistaa ja selkeyttää toista keskeistä aluetta silloin, kun puhutaan työelämän kehittämistä ja jopa työelämän joustoista, on varmasti paikallaan.

Olen hieman ihmetellyt sitä, että ministeri Jaakonsaari julkisuudessa aika voimakkaasti vetoaa siihen, että enää eduskuntakäsittelyssä ei kovin näitä asioita saisi muuttaa ja rukata. Tätä pahoitelen, koska se, että kuitenkin parlamentaarisesti voidaan asioita käsitellä, tehdä tarpeellisia korjauksia ja muutoksia, on mielestäni välttämätöntä.

Keskustelussa on käytetty erittäin hyviä puheenvuoroja, ja olen erittäin iloinen siitä, että käydään periaatteellista keskustelua ja pyritään ulos siitä umpiosta, joka tällä hetkellä estää todellisen työelämän kehittämisen ja työolainsäädännön muutokset tässä murrostilanteessa, jossa teollinen yhteiskunta on jäämässä taustalle. Osaamisen ja verkostojen yhteiskunta on jo käsisillä, ja tämä asettaa täysin uudenlaiset vaatimukset myös työelämän lainsäädännölle ja kaiken kaikkiaan niille pelisäännöille, millä työelämässä toimitaan.

Se, mitä jään kaipaamaan, on laajempi näkemys. Jo hallitusohjelmaan on kirjattu, että hallitus on erityisesti sitoutunut työntekijöiden suojeluun. Minusta tässä työaikalaisakin jollakin tavalla tulee esiin tämä henki, sen sijaan että meidän pitäisi päästä uudistuksiin, jotka ottavat huomioon markkinat, asiakkaiden tarpeet ja tätä kautta esiin tulevan kilpailun, yhä kiristyvän kansainvälisen kilpailun, ja tätä kautta sekä työnantajien että työntekijöiden lähtökohdat.

Minusta tämä yksipuolisuus on valitettavaa etenkin, kun otetaan huomioon se, että meidän pitäisi nykyistä selvemmin pystyä tarkastelemaan suuryritysten ja suurtyönantajien sekä pienyritysten ja pientyönantajien lähtökohdia. Minusta tähän kysymykseen on muutamissa pu-

heenvuoroissa toki ansiokkaasti jo puututtukin. Joka tapauksessa tämä tulee olemaan välttämättömyys, jos aiomme todella päästä kiinni niihin tekijöihin, joilla Suomen työllisyyttä merkittävästi parannetaan.

Se, että halutaan torjua keskustelu joustoista, minua ihmetyttää, ja ennen kaikkea näen, että työntekijäpuoli näkee tämän ongelmaksi. On kaikkien edun mukaista, jos otamme huomioon voimakkaan ja nopean toimintaympäristön muutoksen, että suomalainen työelämä rakentuu pelisäännöille, joilla voidaan eri toimialojen tarpeiden mukaan mahdollisimman avoimesti sopeutua siihen kansainväliseen kilpailuun, mikä nyt on avoimessa taloudessa käsillä. Minusta tämä ei ole millään tavalla vastoin työntekijäpuolen etuja. Mitä avoimemmin ja joustavammin pystymme rakentamaan suomalaista työelämää, sillä selvemmin se tulee olemaan koko Suomen kansakunnan etu, se on työnantajien ja työntekijöiden etu.

Itse lain perushenkeen haluan vielä puuttua, ylityöasiaan, joka tavallaan avaa sen ajattelun, joka on koko lainsäädännön pohjana, ja myös sen näkökulman, miten ensisijaisesti lakia säädettäessä on ajateltu suurtyönantajia ja heidän lähtökohtiaan.

Olen täysin vakuuttunut siitä, että ylitöiden rajaaminen on väärä arvovalinta tässä lähtökohdassa. Jos ajattelemme työn olemusta ja menestymistä kilpailussa kilpailluilla markkinoilla, niin se, että me rajaamme työn tekemisen määrää, on ehdottomasti väärä arvovalinta. Meidän pitää löytää ne ratkaisut, että nämä asiat sovitaan työpaikka- ja yrityskohtaisesti kulloisenkin tarpeen ja lähtökohdan pohjalta ja etenkin, kun olemme haasteessa, jossa yhä useammin olemme erityisosaamista vaativissa tehtävissä hyvin osaamisintensiivisessä työelämässä. Siellä eivät toimi niin mekaaniset pelisäännöt, mitkä ovat toimineet ns. vanhassa maailmassa. Tässä mielessä ehkä koko tämän lainsäädännön sisällössä arvostelen kaikkein vahvimmin tätä periaatteellista lähtökoh-
taa.

Tähän liittyy myös se näkökulma, että koko suomalaisen työelämän yksi keskeinen haaste tulee olemaan joka tapauksessa se, että me ratkaisemme työttömyyden ongelmankin. Se merkitsee sitä, että joudumme tekemään yhä lujemmin työtä, ottamaan yhä enemmän vastuuta työelämän kehittymisestä, tuotteiden kehittämisestä, tutkimuksen eteenpäinviemisestä. Tätä kautta saadaan vastaukset tarvittaviin kysymyksiin.

Vielä haluan nimenomaan ylityöasiaan liittyen ottaa esille myös kytkennän harmaaseen talouteen. Mitä enemmän me tämän tyyppisiä säädöksiä asetamme, sitä merkittävämmiin avaamme myös reittiä erilaisille muodoille, joilla pidetään yllä harmaata taloutta, kierretään lakeja, kierretään sitä ehyttä lainsäädäntöä, jolla todella rakennetaan tervettä kilpailukykyä rehelistä lähtökohdista.

Kaiken kaikkiaan useissa puheenvuoroissa on viitattu myös työn jakamiseen. Olen paljon pohjittanut sitä, mitkä mahdollisuudet on työn jakamiseen. Voisi sanoa, että monessa suhteessa puhutaan hyvin kaksiteräisestä asiasta. Tietyillä toiminnan alueilla varmasti työn jakaminen ja työajan rajoittaminen on perusteltuakin. Siksi ottaisinikin ihan käytännön esimerkkinä sen, voidaan-ko suomalaisen työelämän kehittämisessä menä jopa niinkin rohkeisiin rajauksiin, että me tarkastelemme julkista sektoria omana kokonaisuutenaan, koska selvästi näen sen, että julkisella sektorilla jopa työn jakaminen, jopa nykyistä lyhyemmän työpäivän käyttöönotto on huomattavasti perustellumpaa kuin avoimella sektorilla ja erityisesti pienissä yrityksissä.

Kaiken kaikkiaan toivon, että me eduskunnassa todella käymme tätä periaatteellista keskustelua, mitä työelämä meiltä edellyttää, ja tätä kautta puramme vanhakantaista vastakkainasettelua työntekijöiden ja työnantajien välillä. Minä haluan vielä lyhyesti palata siihen, että minusta täällä on muutama erittäin hyvä puheenvuoro käytetty nimenomaan siitä näkökulmasta, että voidaan sanoa, että kun me puhumme pienyritysten puolesta ja pienyritysten merkityksestä, lähennymme myös hyvin olennaisesti työntekijänäkökulmaa. Eli pienyrityksen ja työntekijän edut ovat hyvin pitkälle yhtenevät. Toivoisin, että tämä asia keskusteltaisiin sillä tavalla, että turhia näennäisiä ristiriitoja eri poliittisten ryhmien välilläkään ei ylläpidettäisi.

Ennen kaikkea minä toivon, että tämän työaikalainkin osalta ja kaiken kaikkiaan tämän kevään ajanakin eteen tulevien työelämäkysymysten osalta eduskunta voisi nykyistä selvästi vahvemmin kantaa sitä kansallista vastuuta, joka kuuluu demokraattisesti valitulle eduskunnalle, kunnioittaen toki niitä kannanottoja, mielipiteitä, mitä tulee etujärjestöiltä. Mutta korostan sitä, että Suomen eduskunta ei voi paeta etujärjestöjen selän taakse. Ei hallitukseen voi paeta etujärjestöjen selän taakse ratkaistaessa vaikeita työelämäkysymyksiä.

Ed. M. Markkula: Arvoisa puhemies! Kansallisten työllisyystavoitteiden saavuttaminen onnistuu vain keskittymällä oleellisiin kysymyksiin ja tekemällä selkeitä päätöksiä. Käsittelem tästä esimerkkinä ylempien toimihenkilöiden työaikakysymystä.

Hallitus oli hyvin lähellä tehdä tämän lain valmistelussa pahoja virheitä, sillä työnantaja-järjestöt ajoivat loppuun saakka työaikalain muotoilua, joka olisi johtanut kymmenientuhansien asiantuntijatehtävissä toimivien ylempien toimihenkilöiden osalta epävarmuuteen työajasta ja korvauksista. Ylemmät toimihenkilöt haluavat kohdistaa aikansa työpaikoilla työntekoon ja tuottavuuteen, ei kymmeniintuhansiin ylimääräisiin neuvotteluihin. Haluankin kiteyttää tämän työaikakysymyksen seuraavasti: Joustavia ja tavoitteiden mukaisesti toimivia ovat ylemmät toimihenkilöt aina olleet ja tulevat uskoakseni jatkossakin olemaan, mutta korvaus tehdystä työstä ja normaali lainsäädännön suoja kuuluvat myös heille.

Tämän illan keskustelussa olisin toivonut enemmän huomiota kiinnitettävän kaikkien työntekijöiden ammattitaidon ylläpitoon ja työyhteisöjen tulosta tuottavan ilmapiirin luomiseen sekä toimenpiteisiin, joilla joustavuutta voidaan lisätä.

Kuten ed. Karjula juuri äsken totesi, perinteisten työsuhteiden määrä suhteessa kaikkeen tehtyyn työhön vähenee tulevina vuosina hyvin nopeasti. Tämä tulisi myös lainsäädännössä, verotuksessa ja yleensäkin tämän yhteiskunnan rakenteissa hyväksyä. Modernia edunvalvontaa osoittaa ylempien toimihenkilöiden neuvottelujärjestön YTN:n ja Metalliteollisuuden Keskusliiton METin voimassa oleva työehtosopimus. Se korostaa määrätietoisesti toimintaa niin yrityksen kehittämiseksi kuin yksilön ammattitaidon parantamiseksi. Sopimus toteaa muun muassa: ”Palkkapolitiikka perustetaan seuraaville periaatteille: rakentuu yrityksen liikeidean pohjalle ja tukee sen toteutumista, tukee yrityksen tehokkuuden, kannattavuuden ja kilpailukyvyyn kehittämistä, kannustaa yksilön ammattitaidon syventämiseen ja laajentamiseen.” Tällaiset ammattitaidon turvaavat tavoitteet ja toimenpiteet ovat jo nyt oleellinen osa työyhteisöjen toimintaa jokaisen työntekijän näkökulmasta kaikilla työnteon tasoilla. Jatkossa tällaiset linjaukset tulevat, uskon niin, yhä korostetummin olemaan oleellinen osa myös kaikkia työehtosopimuksia.

Arvoisa puhemies! Haluan evästyksenä valiokuntakäsittelylle tarkastella hieman syvällisem-

min lain soveltamisalan määrittelyä ylempien toimihenkilöiden osalta.

Teollisuudessa ja palvelualoilla työskentelee noin 70 000 ylempää toimihenkilöä. Ylempien toimihenkilöiden tehtävät ovat vaativia toimihenkilötehtäviä. Ylemmät toimihenkilöt eivät kuulu yrityksen ylimpään johtoon. Näissä tehtävissä edellytetään yleensä korkeakoulutason koulutusta tai ammatillisen korkea-asteen koulutusta. Ylempi toimihenkilö avustaa yritysjohtoa, kuulu keskijohtoon tai on asiantuntija.

Ylempien toimihenkilöiden kuuluminen työaikalain sääntöjen piiriin pohjautuu oikeudenmukaisuuden ajatukseen. Ylemmillä toimihenkilöillä tulee olla oikeus tasavertaiseen ja yhdenmukaiseen kohteluun muihin työntekijäryhmiin nähden. Viime kädessä ylempien toimihenkilöiden työsuhteen ehdot perustuvat työläinsäädäntöön ja henkilökohtaisiin työ sopimuksiin. Erityisesti työläinsäädännön tulee perustua ennustettavuuteen ja oikeusvarmuuteen. Valmistelussa esillä olleet uudet muotoilut olisivat mahdollistaneet työaikalain soveltamisrajojen siirtämisen organisaatioissa huomattavasti aiempaa alemmaksi.

Vielä nytkin lakiesitys on eräiltä osilta tulkinanvarainen. Hallituksen lakiesityksen perusteissa on nimenomaisesti todettu, että uuden soveltamisaläsäädännön ”muotoilu johtuu siitä, että työaikalain soveltamisalaan kuuluvien eri työnantajien toimialat, niiden edellyttämät toimintatavat sekä organisaatiot poikkeavat toisistaan siinä määrin, että täsmällistä yleistä sääntöä on hallituksen käsityksen mukaan mahdotonta laatia”. Perusteluteksteissä on siis myönnetty, ettei itse lakiin kirjattu teksti ole täsmällinen ja tällaisen tekstin laatiminen on mahdotonta.

Oikeusvarmuuden kannalta tilanne luonnollisesti on erittäin ongelmallinen. Lakia tulkitsevat tahot ja yksittäiset toimihenkilöt eivät saa vastusta omaan työaikalain mukaiseen asemaansa suoraan laista. Vielä voimassa olevassa nykyisessä työaikalaissa oleva soveltamisalan muotoilu käytännössä merkitsee sitä, että yrityksen toimiva johto on lakien soveltamisen ulkopuolella ja normaalissa palkansaaja-asemassa olevat ylemmät toimihenkilöt ovat työaikalakien soveltamispiirissä. Nykyinen soveltamisala on ollut selkeä ja riidaton. Tulkinassa ei ole ollut erimielisyyttä, eikä muutokseen ole osoitettu käytännön työelämästä johtuvia tarpeita.

Arvoisa puhemies! Nyt käsitellyssä olevan lakiesityksen muotoilu lisää mahdollisuuksia työsuhte-erimielisyyksiin, sillä esimerkiksi lain ter-

mit ”yhteisön itsenäinen osa”, ”välittömästi johdantamistehtävään rinnastettava” ja ”itsenäinen tehtävä” — nämä kolme termikokonaisuutta mainitakseni — ovat hyvin tulkinnanvaraisia. Lakiesityksen perusteluissa todetaan: ”Yritysten, liikkeiden ja muidenkin työnantajien organisaatoratkaisut ovat hyvin moninaiset ja vaihtelevat, minkä lisäksi niitä muutellaan käytännössä kulloistenkin tarpeiden mukaan.” Työelämä on todella muuttunut niin nopeasti, että työtehtävät ja tätä kautta organisaatiot muuttuvat jatkuvasti. Verkostomainen työtapo lisääntyy, ja työsuhteet muuttavat oleellisesti muotoaan. Tässäkin valossa työaikalain tulisi antaa kaikille ensisijaisesti vain riittävän selkeä perusturva ja olla muilta osin joustava paikalliselle ja työpaikka-kohtaiselle soveltamiselle.

Kritiikistäni huolimatta haluan kuitenkin antaa myös tunnustusta hallitukselle neuvotteluhallukkuudesta, perusteltujen näkemysten kuuntelemisesta sekä kyvystä ratkaista vielä runsas kuu-kausi sitten esillä ollut ongelma onnistuneella tavalla. Asiantuntijat on nyt sisällytetty tämän työaikalakiesityksen piiriin. Tästä on syytä olla tyytyväinen. Toivon, että valiokunta paneutuu huolella lain soveltamisalan määrittelyyn ja selkeyttää lakiesityksen perusteluissa esitettyjä tulkinnallisuuksia. Tavoitteena tulee olla, että myös ylemmät toimihenkilöt voivat keskittyä itse työntekoon, tarpeettomia neuvotteluja työpaikoilla voidaan vähentää ja myös ylemmillä toimihenkilöillä on normaalien kansalaisten oikeusturva.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys on yksi osa realiteettien tunnustamista. Työelämä on muuttunut erittäin paljon, ja täytyy toivoa, että esitys myös täällä tulee hyväksytyä. Joustojen suhteenhan, joita aiotaan lisätä, täytyy muistaa, että kuitenkin esimerkiksi sellainen asia kuin sunnuntai vielä on olemassa ja eriteltyinä, joten ei ihan täydelliseen mielivaltaan kuitenkaan tässä esityksessä vielä joustojen suhteenkaan ole menty. Hyvät joustot ovat sellaisia joustoja, jotka lähtevät sekä työntekijöiden että työnantajien yhteisestä intressistä. Itse asiassa joustojärjestelyllä yritetään vastata työelämästä tuttuun jot-periaatteeseen, juuri oikeaan aikaan tekemisen periaatteeseen.

Esitys lähtee vapaaehtoisuuden pohjalta eikä sillä tavalla tietenkään luo mitään uusia yhteinäisarvoja yhteiskuntaan. Työministeriön eräissä julkaisussa on arvioitu joustojen vaikutuksia, ja on aika kiinnostavaa luettavaa tämä kirja. Sen ovat kirjoittaneet Raija Julkunen ja Jouko Nätti.

Senkin takia se on aika kiinnostavaa, että itse hallituksen esityksessä työaikalain muutosten vaikutukset ovat jääneet todella ohuiksi ja kevyiksi tarkastelultaan. Julkunen ja Nätti toteavat tutkittuaan kansainväliseltäkin kannalta asioita, että tällaisella eriytymisellä, työaikojen joustavoittamisella saattaa olla tietysti myös negatiivisia seurauksia ja eräs tällainen on se, että tulo- ja elintasoerot uhkaavat tämän seurauksena kasvaa, koska tällainen ydintyövoima — asiantuntijat, professionaalit, jne. — tulee näiden joustojen puitteissa tekemään pitkää päivää, mutta huonotasaisille kenties tullaan tässä joustavoitetussa järjestelmässä tarjoamaan yhä pirstaloituvampaa työaikaa ja heidän ratkaisukseen toimeentulonsa hankkimiseksi jää kenties ainoastaan monien rinnakkaisten töiden tekeminen. Tällä olisi tulo- ja elintasoeroja voimistava vaikutus.

Toivon, että valiokuntavaiheessa tullaan selvittämään nimenomaan tämän esityksen monenmoisia vaikutuksia, ei vain vaikutusta mainitsemaani tulonjakokysymykseen. Minäkin haluaisin saada vastausta työllisyyspuoleen: Onko tällä niitä vaikutuksia? Täällä on tasan yksi virke. En tiedä, tarkoittaako edes otsikko työllisyysvaikutuksia, kun se on otsikoitu ”Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset”. Ilmeisesti on tarkoitettu vain tämän toimeenpanosta johtuvia vaikutuksia, kun tätä on arvioitu, eikä varsinaisia yhteiskunnallisia työllisyysvaikutuksia. Niitä olisi tänä vaikeana suurtyöttömyyden aikana minusta ehdottomasti pitänyt arvioida.

Myös pitäisi arvioida viimeistään valiokuntavaiheessa esityksen vaikutuksia miesten ja naisten asemaan. Ainakin monet selvitykset tukevat sitä väittämää, että joustot tulevat eniten sovellettaviksi naisiin. Monissa selvityksissä on ollut vastaus, että 80 prosenttiakin näistä joustoista tulee naisten käyttöön ja miehet eivät niihin joutuisi niin paljon. Minusta sitä pitää selvittää.

Mitä tulee esimerkiksi esityksen ylityökohtaan, itse olisin odottanut kolmikannalta vielä voimakkaampaa ylitöiden supistamista tällaisena suurtyöttömyyden aikana. Kysymyshän liittyy myös siihen seikkaan, että me marisemme samanaikaisesti siitä, että yhteiskunta kouluttaa kysyntään nähden liikaa väkeä, ei tietenkään muuten, ja tällä lailla voitaisiin aika vaativiakin työpaikkoja saada hyvin koulutetuilla henkilöillä täytetyiksi. Ei sitä ongelmaa pitäisi liioitella, että ei ole koulutettuja ihmisiä täyttämään niitä paikkoja, joita ylitöinä teetetään.

Myös on seikka, joka ylitöiden osalta kiinnostaa ja jonka toivon valiokunnassa tulevan tutkit-

tavaksi jo ihan tämänkinpäiväisen ylityön teettämisen osalta: valvontapuoli. On luultavasti niin, että yhteisin sopimuksin työnantajan ja työntekijän niin halutessa lyödään laimin työaikakirjanpitoa. Näin ollen tosiasiaa on ylitetty nykyisiä ylityösäännöksiä ja tullaan jatkossakin ylittämään uusia ylityösäännöksiä. Valvontapuoli pitäisi siinä ottaa tarkasteluun.

Täällä ovat monet käsitelleet asiaa paitsi joustokysymyksenä myös työnjakamiskysymyksenä enimmäistyöajan näkökulmasta. Oikeastaan sen takia pyysin puheenvuoron, että olen tällä päivämäärällä jättänyt eduskunnan käsiteltäväksi lakialoitteen, joka nimenomaan koskee työn jakamista. Enimmäistyöaikahan säädellään tässä samassa laissa. Olen ehdottamassa sitä, että enintään kahdeksan tunnin vuorokausittaisesta työajasta siirryttäisiin enintään kuuden tunnin vuorokautiseen työaikaan, mikä siis viikkotasolla vastaisi nykyisen neljänkymmenen tunnin sijaan enintään kolmikymmentuntista viikkotyöaika. Tässä ehdotuksessa lähdetään siitä, että nämä joustot, joista tänäänkin puhutaan, tulisivat sovellettaviksi uudessa enimmäistyöaikamallissa ja että koko kysymys enimmäistyöajasta tulee selkeästi erottaa esimerkiksi aukioloajoista tai joistakin tällaisista, niin että työaika voidaan koota monella tavalla.

Toivon, että lakialoitteeni tulee saamaan myönteistä suhtautumista. Tänään olen kerännyt siihen lähes viisikymmentä nimeä.

Työn jakamisen idean esiin tuominen vihdoin Suomen eduskunnassa virallisestikin minusta on hyvin tärkeitä. Keskustelua tulee laajentaa vapaaehtoisista malleista yleisempään suuntaan, sillä mielestäni meidän tulee suurtyöttömyyden johdosta kantaa suurempaa vastuuta siitä seikasta, että jokaisella kansalaisella, joka vain kykenee, olisi täysi osallistumisoikeus yhteiskunnan rakentamiseen. Itse olen pohdintojen jälkeen todella tullut siihen tulokseen, että meidän tulee rohkeasti lähteä tälle tielle. Eurooppalaisia esimerkkejähän jo on. Esimerkiksi Ranskassa ja Belgiassa ay-liike itse on väläytellyt kolmenkymmenen kahden tunnin työaikaan siirtymistä.

Kun meillä Suomessa molemmat puoliset osallistuvat työelämään, minusta siinä olisi myös yksi muistettava seikka niin joustoista kuin myös työajan enimmäismääristä puhuttaessa.

Kun ed. Karjula toi esiin julkisen sektorin eriyttämisen kenties työnjakamiskysymyksissä, minä lämpenen tälle ajatukselle. Koska julkinen sektori kuitenkin kantaa vastuuta myös suurtyöttömyyden taakasta, se pystyttäisiin sosiaali-

sesti mielekkäämmällä tavalla hoitamaan, jos näin voitaisiin menetellä.

Tietenkin joustoilla on yhteys myös pätkätyöhön siten, että ne saattavat lisätä pätkätyötä. Siinä mielessä sosiaaliturvan kuntoon saattamista pätkätyön osalta minusta on kiirehdittävä.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä ei nyt ehkä muuta. Toivon esitykselle menestystä. Näin on, että eduskunta ilmeisesti lakialoitteeni lähetekeskusteluna lähitulevaisuudessa joutuu keskustelemaan työajoista uudelleen.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa puhemies! Käsitelyn alaisessa laissa on varmasti hyvää tarkoittava tarkoitus, ja hyvänä esimerkkinä siitä on muun muassa viiden lain yhdistäminen. Täällä on nyt tehty varsin hyvä pohjustus valiokuntakäsittelyyn ja on selvästi havainnut, että se, mitä kukin lakiesityksen käsittelyssä painottaa, näyttää riippuvan siitä, onko ollut työntekijä vai työnantaja eli yrittäjä ja onko johtavassa asemassa vai suoritusportaassa. Myös näkyy olevan merkitys yritysnoolla. On tullut selväksi, toivottavasti, että ongelmat ovat erilaiset suurilla kuin pienillä yrityksillä.

On yrityksiä, jotka ovat erikoisen herkkiä suhdannevaihteluille tai ovat kovasti vuodenajasta riippuvaisia, eli on töitä, jotka on tehtävä talvella maan ollessa jäässä tai sitten sulan maan aikana. Tämä ilmenee esimerkiksi metsätöissä, joista työaikalain 2 ja 7 §:ssä on maininnatkin. Kesällä erityisesti maanrakennuspuolella, kuten ed. Kuosmasen alalla: asfalttipuolella, tämä on myös hyvin merkittävä asia. Jos näissä sattuu paha konerikko tai joissakin töissä myös sääolosuhteet vaikuttavat, on vaikea äkkiä hankkia uutta ammattitaitoista, asiantuntevaa työvoimaa. Työt on kuitenkin saatava määräraikaan valmiiksi, ja silloin tarvitaan joustavaa yhteistyötä yrittäjän ja palkatun työvoiman välillä. Toivottavasti tämä mahdollisuus on tässä laissa edellä mainituissakin töissä.

Ed. K e m p p a i n e n : Arvoisa puhemies! Itse asiassa pyysin puheenvuoron vastatakseni ed. Vehkaojalle. Kyllä näkyy olevan lujassa vasemmistopuolueissa ja ay-liikkeessä tämä usko, että ylitöitä rajoittamalla työllisyys paranee. Ed. Vehkaojakin sanoi, että pitäisi mennä jopa pitemmälle.

Minusta nämä ovat näennäisesityksiä, jotka eivät johda mihinkään tai johtavat päinvastaiseen tulokseen. Vaikka tämä on tässä yhteydessä vähän jankuttamista — kyllä vai ei — niin joka

tapauksessa parhaimmat asiantuntijat näkevät, että työllisyys jopa heikkenee. Ja mikä vaikutus sitten sillä on, että ylitöitä rajoitetaan? Ainakin sellaisessa työpaikassa, missä minä olen ollut työssä kymmenkunta vuotta, tilanne johtaa siihen, että niillä, jotka ovat halukkaita tekemään ylitöitä, joilla on mahdollisuus ja jotka jaksavat, katto tulee vastaan. Ne, jotka eivät haluaisi tehdä eikä olisi mahdollisuutta ylitöihin, pakotetaan tekemään ylitöitä, koska laki antaa siihen mahdollisuuden.

Mitä tulee yleisesti tämän lain sisältöön, kyllähän tämä eteenpäinvievänä asiana jää hyvin vakaaksi vielä. Tässä ei ole kyllä mitään kummempaa sisältöä. Tässähän siirretään vanhoja periaatteita, komiteatyössä olleita yksimielisiä asioita, joista voitiin sopia viisi kuusi kiistakysymystä — kun ei kolmikanta pelaa eikä sillä ollut edellytysikään pelata — ratkaistiin SAK:n tai ay-pomojen haluamalla tavalla. Sitten oli tämä viimeinen, ed. M. Markkulankin käsittelemä asia: ylemmät toimihenkilöt. Jotta hallitusyhteistyö jollakin lailla säilyisi — ja on kohtuullista tietysti, että näitä kohdellaan työntekijäryhmänä samalla tavalla — heidät lopulta otettiin tähän.

Eli kun katsoo lakiesityksen tekniikan, niin jo näkee, että ei tässä kyllä mitään kovin suurta uutta eikä mullistavaa tule. Kansainvälinen vertailu puuttuu, ja olisi ollut mukava nähdä, miten paljon jäykkyudet tässä lisääntyvät.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Kun en vastauspuheenvuoroa saanut ed. Vehkaojan puheenvuoroon, niin pitää nyt käyttää varsinainen puheenvuoro.

Ed. Vehkaoja on huolissaan valvonnasta ylitöiden osalta, ja itse pitkään pääluottamusmiehenä olleena olen kyllä nähnyt, mitä se tarkoittaa. Vaikka työnantaja olisikin teettänyt ylitöitä lain enimmäismäärien yli aika reippaastikin, niin kun se menee siviilioikeuden puolelle, välttämättä ei — onko se nyt nimismies meillä siellä — nostanut kuitenkaan syytettä, vaikka aiheet olisivat olemassa. Tämä on tietysti yksi ongelma, jossa eri kunnissa ja eri alueilla on tavallaan herkkyysaste erilainen.

Itse laissa 2 §:ssä puhutaan metsä- ja uittotöistä, samaten koneellisesta puutavarankuljetuksesta sekä metsänparannustöistä. Konetyöhän on tällä hetkellä lain piiriin otettu, mutta siinä lienee aika kova lobbaustyö työnantajien ja omistajien puolelta, että tämä heikentää jollakin tavalla sen alan kannattavuutta ja tekee joustamattomaksi. Toivoisi kuitenkin, että valiokunta

ei ainakaan muuta tätä kohtaa. Sen sijaan muiden metsätöiden ja metsänparannustöiden osalta toivoisi, että valiokunta voisi tehdä semmoisen muutoksen, että näihinkin käytäisiin sovelta- maan työaikalakia. Ainakin sellaiset metsätyöntekijät, jotka ovat tuntitöissä, ovat toivoneet tämmöistä. Tämä menee toivon mukaan viestinä valiokunnan huoneeseen.

Ed. Kosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vehkaojalle toteaisin, että käsittelyssä olevalla työaikalailla ei ole kovin suurta työllistävää vaikutusta, vaan päinvastoin lakiesitys on pääsääntöisesti liian tiukka ja sitova sekä liian kallis yrittäjille. Minä näkisän, että yrittäjillä pitäisi olla hiukan vapaammat kädet palkata työvoimaa ja tehdä töitä.

Sitten täällä on ed. Vehkaojan taholta esitetty, että työn jakaminen suoritettaisiin niin, että siirryttäisiin kuuden tunnin päivään ja kolmenkymmenen tunnin viikkotyöaikaan. Meille yrittäjille asia sopii erittäin hyvin, kun vain maksetaan niistä kuudesta ja kolmestakymmenestä tunnista. Tilannehan on tänä päivänä se, että työnantajat ja yrittäjät maksavat tässä valtakunnassa 15 miljardia markkaa vuosittain tekemättömästä työstä, toisin sanoen työn hinta on liian korkea. Työn hintaa nostavat sivukulut, jotka ovat 70—80 prosenttia maksetuista palkoista. Ehdottomasti pitäisi päästä siihen, että lomaltapaluurahat, pekkaspäiväkorvaukset ja kaikki turha pois. Maksettaisiin vain tehdystä työstä. Sillä tavalla tämä yhteiskunta saataisiin tästä nousuun ja työllistettyä.

Ei meillä ole varaa kovin kauan pitää 500 000:ta ihmistä työttömänä. Jos nämä ihmiset pystyittäisiin työllistämään, niin 150 miljardia markkaa valtio saisi tuloja vuosittain. Kyllä tämän asian eteen meidän kansanedustajien on tehtävä voimakkaasti hyvää yhteistyötä, että tämä ongelmakenttä saadaan mahdollisimman nopeasti ratkaistua.

Ed. Aittomies: Arvoisa puhemies! Ed. Kempainen viimeisessä puheenvuorossaan epäili tämän lain vaikutuksia — ja hän on huomattavasti sivistyneempi henkilö kuin minä. Minä sanon kyllä omana ajatuksenani sen, että tällä ei ole käytännöllisesti katsoen mitään vaikutusta työllisyyteen. Se on yksi hallituksen esitys sarjassamme turhia haaveita. Työtä saadaan yhteiskunnassa työntekijöille vain, jos sen työn tuloksena aikaansaadut palvelut, tavarat ja hyödykkeet menevät yhteiskunnassa kaupaksi. Se on

kiinni yleisestä talouspoliittisesta tilanteesta ja hyvin pitkälle myös yleisestä mielialasta kansalaisten keskuudessa.

Tämän mielialan nykyinen hallitus näinä päivinä on ajanut yhteiskunnassa niin alas, että sitä eivät tällaiset työaikajoukot ja työaikalakia koskevat esitykset korjaa eivätkä korvaa. Tällä hetkellä tämä on tilanne. Toisin sanoen, kun aikanaan täällä ed. Kankaanniemi ehdotteli jonkinlaista Korpilammen kokousta — hän ei näin sanonut, mutta kuitenkin ehdotti kokousta, jossa vähän pyrittäisiin yhteiskunnallista mielialaa nostamaan — se olisi paljon parempi kuin tällainen esitys. Mutta tällä hetkellä on todennäköisesti mahdoton tilanne. Siihen tämä hallitus on lyhyessä ajassa ajanut yhteiskunnallisen ajattelutavan.

Mitä tulee ed. Vehkaojan aloitteeseen työn jakamisesta, olen itsekin allekirjoittanut sen, se on sellaisenaan positiivinen. Mutta se on vähän samaa kuin lisätä keittoon vettä. Siitä riittää vähän useammalle mutta hiukan haljumpana. Kyllähän tämä on totuus työn jakamisessakin. Ei tässä lakialoitteessakaan löydetä ratkaisua tähän ongelmaan sen kummemmin, ei alkuunkaan.

Ed. **K e m p p a i n e n** : Arvoisa puhemies! Minun piti puheenvuorossani vielä kommentoida työnjakamiskeskustelua. Näitä esityksiähän edellisellä hallituskaudella tehtiin vaikka kuinka paljon. Mikään ei mennyt eteenpäin. Missään kohti ei hyväksytty sitä, minkä muun muassa ed. Kuosmanen puheenvuorossaan asiallisesti toi esille, että jos työtä jaetaan, pitäisi maksaa nimenomaan työn tuloksesta eikä entisellä tavalla.

Nyt taitaa olla näissä vasemmiston puheenvuoroissa työn jakamisesta vähän sama meininki, eli näennäisesti esitetään asioita, jotka kuitenkin kariutuvat siihen, että ei olla valmiita jakamaan työtä sillä tavalla, että tuloksesta maksetaan. Kyllä on niin, että luultavasti suurin ongelman suomalaisessa yhteiskunnassa on se, minkä jo ed. Kuosmanen sanoi: Joudutaan maksamaan tekemättömästä työstä tai joutenolosta, molemmista, ja ne ovat isoja laskuja kumpikin.

Meillä olisi työkykyisiä ja -haluisia ihmisiä, jos työnteko vapautettaisiin ja tekisimme sellaisen työreformin. Vaikka kaikki työ ei ehkä olisikaan nykyisen hintaista tai siitä ei voisi maksaa nykyistä palkkaa, me voisimme toki verosubventoinnilla tukea sitä sillä tavalla, että olisi hyvä elintaso. Nythän me joudumme ihmisen koko elintason maksamaan sataprosenttisesti, kun siinä tapauk-

ssa, että palkka olisi pienempi, me kenties subventoisimme sitä vain 10—15 prosenttia. Se olisi paljon halvempaa.

Ed. **M a r k k u l a** : Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaojan käynnistämään keskusteluun ylitöiden määrästä ja siitä, voidaanko työpaikkoja lisätä rajoittamalla lisää ylitöitä, haluan kyllä todeta, että en usko, että näillä ratkaisulla työpaikkoja saataisiin merkittävästi lisää.

Otan esimerkin akavalaisesta kentästä. Työmarkkinatutkimusten mukaan akavalaisien naisten arvio nykyisestä työmäärästään on, että 45 prosenttia naisista toteaa, että nykyinen työmäärä on liian suuri. Miehistä hieman vajaa 40 prosenttia toteaa saman. Ylitöitä tehneiden näkemys ylitöidensä määrästä on liki samanlainen. 40 prosenttia naisista toteaa, että ylitöiden määrä on liian suuri, ja miehistäkin 31 prosenttia.

Kyllä toimenpiteet on tehtävä itse työpaikoilla, neuvoteltava uudelleen töiden järjestely ja saatava työnteko mahdollisimman tulostavoitteiseksi ja myös palkkaukseltaan kannattavaksi siten, että jokainen kykenee keskittymään oleelliseen tulosta tuottavaan työtehtävään. Tätä kautta on uusilla työjärjestelyillä luotavissa uusia työpaikkoja tarvetta vastaavasti. Ei sitä säädöksillä määrätä täältä.

Ed. **T i u s a n e n** : Arvoisa rouva puhemies! Aivan lopuksi: Toivottavasti ed. Kemppainen ei kuitenkaan ikään kuin maalaile sellaista köyhää yhteiskuntaa, jossa on hyvin matalia palkkoja, useampia työpaikkoja samoilla ihmisillä sen takia, että yhden työn palkalla ei pysty elämään. Malliyhteiskuntahan on lähinnä Yhdysvallat tällä hetkellä tähän suuntaan ajateltuna. Se, että verotusta laskettaisiin pienituloisilta ihmisiltä, lisääisi työllisyyttä ja myös kulutusta. Se on aivan oikein. Mutta tällaisen matalapalkkayhteiskunnan synnyttäminen meidän maahamme ei ole kansallisen edun mukaista.

Ed. **K e m p p a i n e n** : Arvoisa puhemies! Näistä asioista voidaan puhua monella tavalla. Nythän meillä on nollatyöntekemisen yhteiskunta hyvin monelle. Minusta sitä pitäisi lähestyä toisesta lähtökohdasta sillä tavalla, että ihminen tekisi sitä työtä, josta joku voisi maksaa palkan; sen lisäksi voitaisiin turvata toimeentuloa. Tämä on yksinkertaisesti negatiivisen tuloveron malli, jota vasemmistossakin on hyvin usein kannatettu, mutta ei tiedetä miten se muodostuisi. Näinhän se muodostuisi.

Työtähän on vaikka kuinka paljon, mutta ei ole sellaista työnantajaa, joka pystyisi maksamaan siitä riittävän palkan. Minusta joustoa tähän suuntaan on se, että työajan, matalamman palkan, sosiaaliturvamaksujen tai minkä tahansa kautta saadaan toimeentuloa. Ei minulla ole yhtä mallia, mutta tähän suuntaan pitäisi mennä, eikä se ole silloin Yhdysvaltain eikä minkään muun malli, vaan se voisi olla suomalainen malli rakennettuna negatiivisen tuloveron pohjalle.

Ed. **L a h t e l a** : Arvoisa rouva puhemies! Kyllä se niin on, miten ed. Kemppainen puhui äsken, että työtä on vaikka miten paljon. Se on ihan totta. Työtä on, mutta tuottavaa, kannattavaa työtä on kuitenkin vähemmän. Sen takia ylitöiden määrän rajoittaminen on yksi pieni askel tavallaan kuitenkin työajan jakamiseen, kun meillä ei ole ollut rohkeutta isompiin askeleisiin.

Aikaisemmin ed. Vehkaoja puhui lakialoitteestaan, jonka hän tulee jättämään. Kyllä sillä tavalla se juttu on, että välttämättä se ei tarkoita sitä, että ihminen saisi kuuden tunnin palkan ja siitä otettaisiin yhtä kovat verot. Jos saadaan työttömyys voitettua, se tarkoittaa sitä, että työnantajalta jää työttömyysvakuutusmaksujen ja sosiaaliturvan maksaminen pois.

Tällä hetkellä uskon, että siirryttäessä kuuden tunnin työpäivään kahdeksan tunnin päivistä sairaslomat tulevat vähenemään. Se on nähtävissä yrityksissä, missä on työaikajakokeiluja tehty, ei yksin Suomessa, vaan muuallakin. Ostovoima on tärkeä ihmisille, saako tavaraa ja miten paljon. Jos pantaisiin tasan työaika sillä tavalla, että suurin osa ihmisistä — ilmeisesti ei ihan kaikkia koskaan saada, mutta suurin osa ihmisistä, ketkä pystyvät työhön — pääsisi töihin, niin kokonaisuutena todennäköisesti ostovoima jäisi jonnekin kuuden ja kahdeksan tunnin välille, seitsemään tuntiin reaalisesti.

Ed. **S a l o** : Arvoisa rouva puhemies! Vakaan talouskasvun aikana ylitöitä ei juurikaan tarvitse teettää, koska silloin voidaan palkata työntekijöitä aina tarvittava määrä. Mutta silloin meillä pitää olla suhteellinen kilpailukyky ja työllä oikea hinta, jotta tuotteet ovat kunnolla kaupattavissa.

Nyt olemme tilanteessa, jossa valtiontalous on ongelmissa, velka kasvaa, kansantalous ei kehity. Ei ole tällaista vakautta, minkä seurauksena ollaan tilanteessa, jossa työnantajat joutuvat elämään päivästä toiseen ja miettimään, kuinka

päästään urakasta toiseen ja saadaan työntekijät trimmattua siihen työelämän rytmiin. Kyllä tässä kokonaistilanteessa on huoli siitä, kuinka meidän käy.

Ed. **Tiusanen** huokailee sitä, että eihän meidän maahamme pidä rakentaa tai järjestää tällaista matalapalkkajärjestelmää. Jos hallitus ei nyt nopeasti kykene tekemään jotain, se tulee vääjäämättä.

Ed. **Myllyniemi** : Arvoisa puhemies! Täällä on vähätelty työn jakamista. Ei se todellakaan onnistu sellaisissa tehtävissä, joissa samainen työ voidaan tehdä kuudessa tunnissa, kun aikaisemmin on tehty kahdeksassa tunnissa. Mutta se onnistuu erilaisissa vuorotyötehtävissä, sanotaan vaikka sairaanhoitajilla. Jos heiltä kerta kaikkiaan otetaan kaksikymmentä tuntia pois kolmen viikon työperiodista ja heidän pitää katkaa ympärivuorokautinen työtehtävä, on pakko palkata lisää työväkeä. Tällaista väkeä meillä Suomenmaassa on kymmenintuhansin. Tällä konstilla kyllä syntyisi lisää työpaikkoja. Se on sitten eri asia, minkälaista palkkaa maksettaisiin lyhyemmästä työajasta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 35/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys laeiksi Helsingin kauppa-korkeakoulusta ja Svenska handelshögskolan -nimisestä korkeakoulusta annettujen lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys 36/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys laiksi lääninoikeuslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 37/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Kun katselin hallituksen esitystä lääninoikeuslain muuttamisesta ja muitakin esityksiä, huomasin, että hallituksen esitykset ovat aika tavalla jämäköityneet. Nimittäin ihan selvästi on nähtävissä, että hallituksen esitykset ovat paksumpaa paperia kuin aikaisemmin, niin että jotakin jämäköitymistä on toki tapahtunut.

Lääninoikeuslain muutos on niin mielenkiintoinen, että siitä täytyy muutama sana lausua. Asiasta on ennakkotietoja tullut, kun lakivaliokunnassa käsiteltiin hallintolainkäytön uudistamista. Tässä hallituksen esityksessä lääninoikeuksien tuomiopiirit pidetään ennallaan, toisin sanoen saman suuruisina kuin läänitkin. Nyt hallitus esittää, että sen lisäksi perustettaisiin yhteisiä tuomiopiirejä. Toisin sanoen useat lääninoikeuksien tuomiopiirit muodostaisivat yhteisen tuomiopiirin, vähän kuin yhteistoiminta-alueen. Tähän sitä voidaan kai verrata.

Mielenkiintoista on se, että näitä yhteisiä tuomiopiirejä on viisi: Pohjois-Suomen, Itä-Suomen, Länsi-Suomen, Keski-Suomen ja Uudenmaan. Ahvenanmaa on sitten toinen asia. Ei tarvitse kovin kaukaa hakea näitä veikkailuja, vaan huomaa heti, että sosialidemokraattien suuressa unelmassa — kaikki suuri on kaunista — ollaan etenemässä jonkun verran. Siinä on nyt tosin yksi kokonaisuus enemmän kuin aikanaan pääministeri Lipposen esittämässä ajatuksessa, että läänestä olisi vain neljä. Tässä lääninoikeuksien yhteisiä tuomiopiirejä olisi viisi.

Yhteisten tuomiopiirien perustaminen on sikäli oikein, että lääninoikeuksien tuomiopiireissä voidaan siirtää yhteisen tuomiopiirin alueelta juttuja käsiteltäväksi toiseen lääninoikeuteen. Silloin kun jossakin on ruuhkaa, niin kuin on jossain määrin vielä tänäkin päivänä, ja työpaineet eivät ole tasaiset, yhteisen tuomiopiirin alueella asioita voitaisiin siirtää. Se on kyllä perusteltua. Mutta aivan selkeästi tässä ollaan valmistelemassa nyt uutta lääninjakoa.

Eräänä päivänä, kun tämä neljän tai viiden läänin kokonaisuus toteutuu, huomataan totta kai myös se, että eihän tässä nyt voida pitää tällaisia lääninoikeuksien tuomiopiirejä, vaan lääninoikeuden tuomiopiiriksi muodostuu sitten yhteinen tuomiopiiri eli silloisen uuden läänijaon

rajat. Tämä on tällaista vuoroittain askeltamista ja tassuttamista sosialidemokraattien malliin.

Mielenkiintoista on sitten se, miten tähän voisi sitoa kihlakuntauudistuksen, jota nuori lahjakas Backman nyt vie eteenpäin. Siinähan koko ajan — kuin lumi keväällä — sulaa lakivaliokunnan aikanaan käsittelemä ja eduskunnan säätämä kihlakuntauudistusta koskeva lainsäädäntö ja siihen liittyvät suunnitelmat 95 kihlakunnasta. Ne ovat nyt varmaan jossakin 80:ssä, ja määrä pienenee koko ajan. Tokkopa neljään viiteen kihlakuntaan voidaan mennä, mutta sekin on kyllä mahdollista, jos sosialidemokraatit ovat tarpeeksi kauan vallassa ja unelma kaiken suuren kauudesta heidän päässään itää, niin kuin tässäkin selkeästi näkyy. Tämän esityksen alta näkyy selkeä sosialidemokraattinen peitepiirros, tulevaisuuden visio, neljästä viidestä läänistä, neljästä viidestä lääninoikeuspiiristä. Ehkä on saman verrasta kihlakuntia; silloinhan kaikki on paikallaan.

Rouva puhemies! En voinut mieltäni malttaa. Ei kovin suuria järjen hiveniä tarvitse, kun tämän huomasi, mutta se olisi ollut tyhmyyttä, jos tätä sosialidemokraattien tulevaisuudensuunnitelmaa ei olisi tässä tuonut esille.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! On tietenkin erinomaisen hyvä, että lakeja muutetaan tällä tavalla, että järjeistetään työtä myöskin oikeuspuolella. Vielä enemmän olisi tietenkin muutettavaa jossakin muualla.

Minulla on tässä Rovaniemen hovioikeuden päätös, jossa se purkaa Haukiputaan kihlakunnan päätöksen ja on muuttanut ratkaisua sillä tavalla, että määrää palautettavaksi hintalapun ja kaksi sinipäistä nuppineulaa oikealle omistajalleen. Ne on sitten paikallinen poliisi palauttanut ja kuittausta vastaan luovuttanut asianomaiseen paikkaan. Tuntuisi vähän siltä, että jossakin muuallakin olisi töitten järjeistämisen aika.

Ed. R. Ojala: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi johdatteli ajatusta siihen malliin, että ehdotus asiallisesti on oikein hyvä ja tästä tulee myöskin ruuhkautuville tuomioistuimille apua. Siitä hän veti sen johtopäätöksen, että lain tämän täytyy ilman muuta olla sosialidemokraattien suunnittelema, koska se on niin hyvä.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Vielä korostan sitä, että minäkin puheenvuorossani totesin, että totta kai yhteiset tuomiopiirit ovat tarpeellisia silloin, jos halutaan työpaineita jakaa

siellä sisällä. Minä vain katsoin, mikä on kuudes siirto siinä shakkipelissä sosialidemokraateilta, ja se oli puheenvuoroni tarkoitus. En minä tätä arvostellut, etteikö tässä olisi hyvää ihan selkeästi, mutta se kuudes siirto siellä näkyy seuraavana, mikä on se lopullinen tulos sitten.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys luottolaitoksia koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Hallituksen esitys 38/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys laiksi arvonnäköalain muuttamisesta

Hallituksen esitys 39/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys laeiksi eräiden työsuojelua koskevien lakien ja säännösten kumoamisesta ja muuttamisesta

Hallituksen esitys 40/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

17) Hallituksen esitys laiksi nuorista työntekijöistä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 41/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys laiksi Valkmusan kansallispuistosta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 42/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Tässä ollaan perustamassa Valkmusan kansallispuistoa, mikä tietysti on erittäin hyvä ja kannatettava asia. Lähtö on ollut vuonna 1976 jo tälle tielle, jolla nyt päästään ensimmäiseen vaiheeseen. Myöhemmin sitä on aikomus laajentaa.

Haluaisin asiasta vielä tässä vaiheessa muuttaman sanan sanoa, koska myös toinen Salpausselän tasolla oleva alue odottaa perustamista, ja se on Repoveden kansallispuisto, jota Kaakkois-Suomessa odotamme. Myös itäisen Suomenlahden kansallispuiston laajentaminen on hyvin tärkeä asia ja toivottavasti toteutuu lähitulevaisuudessa.

Mutta eräs asia on Kymijoki, sen eteläjuoksu, joka rajaa Valkmusan kansallispuiston länsiosaa. Toteaisinkin, että tämän puiston perustaminen on erittäin tärkeä askel siinä mielessä, että Kymijoen luonnontila on tiettyssä mielessä uhatuna. Kanavointihanke, jota koetetaan pitää elossa, koskee lähinnä joen pohjoisjuoksua, mutta kuitenkin hyvin traagisella tavalla sillä lailla, että jos hanke etenee, se merkitsee joen ruoppaamista ja siinä olevien varsin voimakkaiden sedimenttien lähtemistä virtaamaan. Ne uhkaavat puolestaan Suomenlahden veden laatua. Sedimenteissä on hyvin paljon biosideja, muun muassa dioksiineja, teollisuuden tuloksena.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 21.43.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

